Lei 9,90

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ,
BUCUREŞTI, 1986

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

GEOGRAFIE

Manual pentru clasa a III-a

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

MARCELA PENEȘ
înv. gr. I

VIRGINIA MÎRZA
înv. gr. I

GEOGRAFIE

Manual pentru clasa a III-a

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, BUCUREȘTI

Manualul a fost elaborat pe baza programei şcolare aprobate de Ministerul Educaţiei şi Învăţământului.

Conţinutul manualului a fost analizat şi avizat de comisia de specialitate pentru învăţământul primar a Ministerului Educaţiei şi Învăţământului.

Redactor: prof. gr. I *Vasile Vărăşteanu*
Tehnoredactor: *Vergilia Rusu*
Ilustraţia: *Victor Wegemann*
Coperta: *Radu Gheorghian*

Nr. colilor de tipar: 5
Bun de tipar: 24.07.1986

C-da nr. 60204/32172
Combinatul poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
Bucureşti — R.S.R.

Tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU
secretar general al Partidului Comunist Român,
preşedintele Republicii Socialiste România

PARTEA ÎNTÎI

Orizontul. Linia orizontului

1. Cînd privim în depărtare, pămîntul pare că se unește cu cerul.

2. Din curtea școlii, priviți cerul de jur împrejurul vostru! Urmăriți linia unde vi se pare că cerul atinge pămîntul.

3. Ieșiți pe cîmp sau pe un deal. Urmăriți acum în voie linia unde cerul parcă se unește cu pămîntul.

4. Dacă ne urcăm pe un loc mai înalt, această linie ne pare mai îndepărtată (fig. 2). Dimpotrivă, dintr-o vale sau dintr-un loc jos, din oraș sau de pe stradă, linia aceasta ne apare mai apropiată (fig. 3).

Linia de jur împrejurul nostru unde ni se pare că cerul atinge pămîntul se numește **linia orizontului.** Aceasta ne apare rotundă, ca un cerc mare.

5. Ce vedeți în figura 1? Cum apar obiectele din imediata apropiere, în comparație cu cele mai apropiate de linia orizontului?

6. Privind de jur împrejurul nostru, pînă la linia orizontului, putem cuprinde cu privirea numeroase obiecte. Pe cele din apropiere le vedem mai mari, mai clare, iar pe cele din depărtare, mai mici și mai puțin clare.

Tot ceea ce poate cuprinde privirea noastră pînă la linia orizontului alcătuiește **orizontul** (fig. 4).

7. Linia orizontului nu poate fi niciodată atinsă. Cu cît mergem spre ea, cu atît ni se pare că se îndepărtează, apărînd mereu alte obiecte la orizont.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

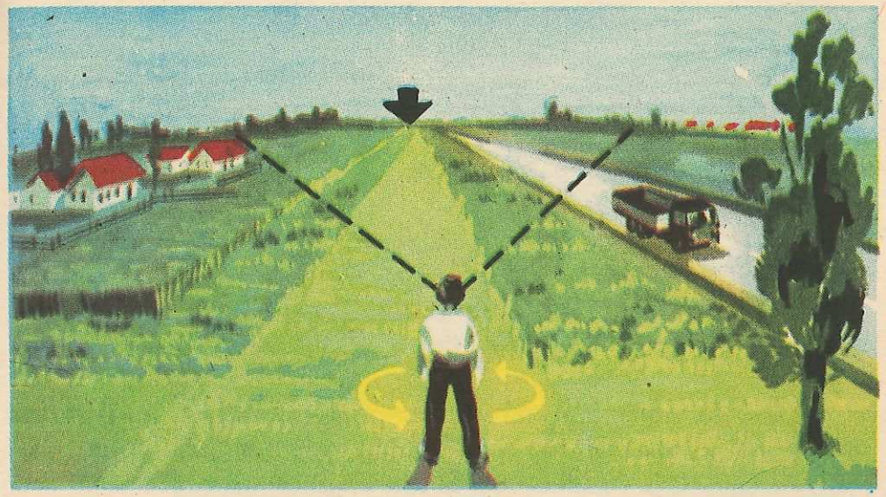

Fig. 4.

Întrebări şi exerciţii:

1. Priviţi figura 4. Arătaţi linia orizontului. Spuneţi ce vede elevul din această ilustraţie pînă la linia orizontului.
2. Cum îi va apărea elevului linia orizontului dacă el se va răsuci de jur împrejurul său?
3. Observaţi acest lucru în timpul unei excursii.

Aplicaţie

Pentru a observa linia orizontului şi orizontul faceţi o excursie la marginea localităţii voastre. Pe parcursul deplasării faceţi cîteva popasuri: în curtea şcolii; pe strada care duce la marginea localităţii; la poalele unui deal şi în vîrful acestuia. La fiecare oprire veţi face următoarele observaţii:

— ce obiecte se află pe linia orizontului;

— cum apare linia orizontului de pe înălţime faţă de cea văzută din localitate.

Punctele cardinale

1. În fiecare zi Soarele apare din aceeași parte a orizontului. Spunem că el *răsare*.

Vă amintiți cum se numește partea de orizont de unde răsare Soarele? Se numește **răsărit** (vezi figura 5).

— Arătați din ce parte a orizontului răsare Soarele în localitatea voastră.

2. De dimineață pînă la prînz Soarele urcă pe cer. La *amiază* el se află în punctul cel mai înalt deasupra liniei orizontului.

3. De la amiază, Soarele începe să coboare spre partea opusă răsăritului. El coboară toată după-amiaza, pînă dispare sub orizont. Spunem că Soarele apune.

Vă amintiți cum se numește partea de orizont unde apune Soarele? Se numește **apus** (vezi fig. 7).

— Arătați în ce parte a orizontului apune Soarele în localitatea voastră.

4. Partea de orizont din dreptul Soarelui la amiază se numește **miazăzi** (vezi fig. 6).

5. Partea de orizont opusă celei de miazăzi se numește **miazănoapte.**

6. Răsăritul, apusul, miazăzi și miazănoapte se află întotdeauna în aceleași părți ale orizontului. Oamenii se orientează după ele. De aceea, aceste puncte principale de orientare se numesc **puncte cardinale.**

Reţineţi

— Partea de pe linia orizontului de unde răsare Soarele se mai numește și **est** și se scrie prescurtat **E**

— Partea de pe linia orizontului unde apune Soarele se mai numește și **vest** și se scrie prescurtat **V**

— Părții de pe linia orizontului numită miazăzi i se spune și **sud**, și se scrie prescurtat **S**

— Părții de pe linia orizontului numită miazănoapte i se mai spune **nord** și se scrie prescurtat **N**.

Fig. 5.

Fig. 6.

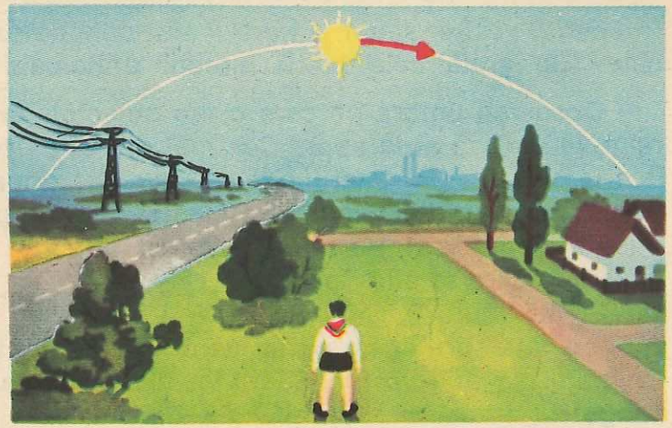

Fig. 7.

7. Priviți figurile 5, 6 și 7. Ele reprezintă același peisaj, spre care privește același pionier, așezat cu fața spre sud.

Dar poziția Soarelui față de pionier este diferită, după cum urmează:

— Figura 5. Soarele răsare. Observați că răsăritul sau *estul* se află în stînga pionierului.

— Figura 6. Soarele se află cel mai sus pe bolta cerească, adică la amiază. Voi priviți tot spre acest punct cardinal, adică spre miazăzi sau *sud*.

— Figura 7. Soarele apune. După cum se vede, apusul sau *vestul* se află în dreapta pionierului.

— Se înțelege că *nordul* se află în spatele elevului, adică în partea opusă sudului.

Reține-ți:

Estul, vestul, sudul și *nordul* sînt cele patru puncte cardinale. Ele arată cele patru direcții principale de orientare.

Observați umbra pe care o fac obiectele la răsăritul Soarelui, la amiază și la apus. Cea mai scurtă umbră o au obiectele la amiază. Cea mai lungă, în celelalte două momente ale zilei, seara și dimineața. Dimineața, umbra obiectelor este orientată spre vest, iar seara, spre est, adică în direcția opusă locului în care se află Soarele.

Priviți figura 8. Cunoscînd estul procedăm astfel: ne așezăm cu fața spre acest punct cardinal. În direcția opusă, deci în spate, se află *vestul*. Sudul va fi la dreapta, iar nordul la stînga.

Fig. 8.

Fixarea punctelor cardinale pe caiet și pe tablă

1. Aflați în ce parte a clasei se află nordul. Așezați caietul vostru pe bancă, cu marginea de sus spre nord. Notați cu N această margine. Notați apoi marginea opusă a caietului, adică cea de jos, cu punctul cardinal corespunzător, adică S. Gîndiți-vă bine și notați la dreapta și la stînga și celelalte două puncte cardinale.

2. Așezați caietul vostru în poziție normală. Observați încă o dată cum sînt situate punctele cardinale. Pe ce margine apare nordul? Dar sudul? Care este marginea dinspre est? Dar vestul, pe care margine l-ați însemnat? În acest fel vom nota întotdeauna punctele cardinale pe caiete.

3. Tot așa vom nota punctele cardinale și pe tablă, adică în partea de sus a acesteia *nordul,* jos *sudul,* la dreapta, *estul,* la stînga, *vestul.*

4. Oamenii s-au învoit ca întotdeauna pe hartă să scrie punctele cardinale ca pe tablă și pe caiete, adică: estul la dreapta, vestul la stînga, nordul sus și sudul jos.

Fig. 9. Așa însemnăm punctele cardinale pe tablă.

Întrebări şi exerciţii

1. Ce punct cardinal notăm întotdeauna în partea de sus a tablei, a caietului şi a hărţii? Dar în partea de jos?
2. Pe ce margine a tablei, a caietului şi a hărţii însemnăm estul? Dar vestul?
3. Arătaţi punctele cardinale pe harta de la sfîrşitul manualului.
4. Spuneţi înspre ce puncte cardinale sînt îndreptate săgeţile din figura 10. Copiaţi în caietul vostru acest desen şi notaţi punctele cardinale corespunzătoare.

Fig. 10.

5. Spuneţi ce direcţie, faţă de punctele cardinale, au elementele din care sînt alcătuite literele din cuvîntul pace.

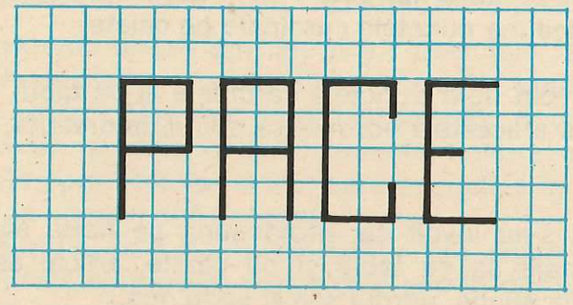

Mijloace de orientare

În timpul zilei, cînd cerul este acoperit de nori şi nu ne putem orienta cu ajutorul Soarelui, pentru a stabili punctele cardinale ne folosim de alte mijloace de orientare.

1. Într-o pădure, vom afla nordul, orientîndu-ne după *muşchiul de pe trunchiul copacilor,* care creşte în această direcţie, datorită umezelii mai mari ce se menţine pe această parte nevăzută de Soare.

În alte locuri, după *muşuroaiele de cîrtiţă sau de furnici,* care au pămîntul mai umed tot în partea nordică.

2. În sfîrşit, noaptea, dacă este cer senin, vom afla nordul după direcţia în care se află *Steaua Polară.* Aceasta poate fi găsită astfel:

— Căutăm pe bolta cerească un grup de şapte stele aşezate ca în figura 11. După cum vedeţi, prin poziţia lor, se aseamănă cu un car: patru stele parcă ar fi roţile carului, iar trei dintre ele formează „oiştea". De aceea i se spune **Carul Mare.**

— Ne fixăm privirea asupra „roţilor" din spatele Carului Mare. Le unim printr-o linie dreaptă imaginară, pe care o prelungim în sus, pînă vom întîlni o stea foarte luminoasă. Aceasta se află la o distanţă de cinci ori mai mare decît distanţa dintre cele două roţi. Steaua Polară se află în vîrful „oiştei" *Carului Mic.* Şi acesta este format tot din şapte stele, a căror aşezare are cam aceeaşi formă cu a Carului Mare. Nu uitaţi! În vîrful oiştei Carului Mic se află **Steaua Polară,** care ne arată totdeauna nordul.

Fig. 11.
Cum putem găsi pe cer Steaua Polară.

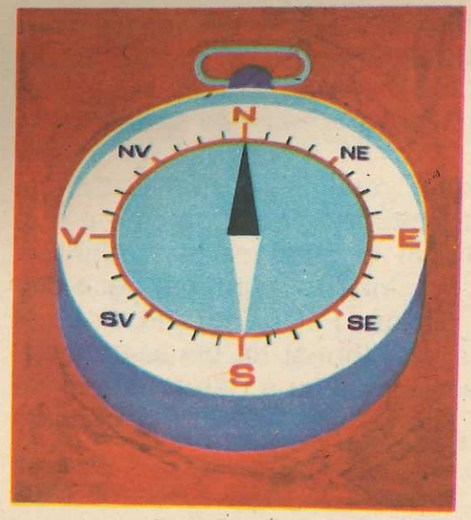

Fig. 12. Busola.

3. Cum vom putea însă stabili direcţia punctelor cardinale, dacă din pricina norilor sau a altor condiţii speciale, nu vom putea proceda ca mai sus?

Atunci ne vom orienta după **busolă.** Aceasta arată ca un fel de ceas, exact ca în figura 12. Pe cadranul ei sînt notate punctele cardinale. Acul ei este jumătate alb, jumătate negru. Jumătatea neagră este făcută dintr-un material care arată întotdeauna *nordul.*

Cum vom folosi busola? Vom schimba poziţia busolei la dreapta sau la stînga, pînă cînd nordul de pe cadran va ajunge în dreptul acului negru. Ne vom aşeza şi noi cu faţa în aceeaşi direcţie (N). Punctele cardinale vor fi exact în direcţia celor indicate pe cadranul busolei.

Întrebări şi exerciţii

1. Arătaţi cum găsim Steaua Polară pe bolta cerească. Spuneţi cum putem afla celelalte puncte cardinale orientîndu-ne după ea.
2. Completaţi propoziţiile de mai jos cu acele cuvinte din paranteze care se potrivesc. Scrieţi aceste propoziţii pe caietele voastre.

   Pe copacii din pădure muşchiul creşte pe partea aflată spre (est, vest, sud, nord). Muşuroaiele de cîrtiţă au pămîntul mai umed în partea (sudică, nordică, estică, vestică).
3. În clasă, în curtea şcolii sau în timpul unei excursii, faceţi următorul exerciţiu-joc: aşezaţi-vă toţi cu faţa spre nord. La o comandă dată de unul din voi cu glas tare (est sau vest sau sud) îndreptaţi toţi mîna cu rapiditate spre acel punct cardinal. Cei care ridicînd mîna mai tîrziu (luîndu-se după ceilalţi) sînt scoşi din joc.

ÎNTÎMPLAREA DIN PĂDURE

(Lectură)

Este o zi cu cer senin.

Dumitru şi fratele său mai mic, Viorel, trebuie să ajungă în satul unchiului Vasile. Drumul trece printr-o pădure de stejari. După o bună bucată de drum, Viorel spune:

— Hai să ne jucăm puţin!

— Şi eu mă gîndeam la fel, cînd am zărit această poieniţă, îi mărturiseşte Dumitru.

În popasul făcut, băieţii au urmărit în joacă o veveriţă care sărea dintr-un copac în altul. Deodată le-a apărut în faţă un iepure fricos. Au alergat voinicește pe urmele lui.

Cînd cursa s-a sfîrşit,şi-au dat seama că nu mai ştiu unde se află. Poteci sînt multe prin pădure, dar încotro duc ele?

Viorel se uită speriat, dar plin de încredere la fratele său mai mare. Dumitru este elev în clasa a III-a. El şi-a adus repede aminte că, la şcoală, atunci cînd tovarăşa învăţătoare le-a prezentat planul satului şi al vecinătăţilor sale, a arătat că satul unchiului Vasile se află în partea de sud. Dar cum să afle unde este sudul? Dumitru îşi ia frăţiorul de mînă, pornesc prin pădure şi observă cu atenţie copacii.

— Am găsit! strigă el. Uite, în direcţia aceasta este nordul.

— De unde ştii? îl întrebă Viorel, fără a înţelege mare lucru.

— Priveşte! Muşchii cresc pe trunchiul copacilor numai în partea de nord, acolo unde razele Soarelui nu pătrund şi este mai multă umezeală. Aşezîndu-ne cu faţa spre nord, în spatele nostru va fi sudul. Deci în această direcţie este şi satul unchiului Vasile. În această direcţie să ne îndreptăm.

Într-adevăr, nu după mult timp de mers, pădurea a început să se rărească, semn că se aflau la marginea ei. Nu prea departe, se zărea satul unchiului Vasile.

— Ce m-aş fi făcut, dacă nu eram destul de atent la lecţia de geografie, îşi zicea în gînd Dumitru, hotărît să-şi înveţe întotdeauna foarte bine lecţiile.

Planul clasei

1. Acum vom învăța să facem planul clasei noastre.

2. Cum vom proceda? Ca să înțelegeți mai bine, spunem că sala de clasă arată ca în figura 13.

a) *La început, stabilim așezarea pereților clasei* față de cele patru puncte cardinale. După cum se vede, peretele pe care se află tabla este la nord, cel pe care sînt ferestrele la vest, acela cu ușa la est, iar peretele din fundul clasei la sud.

Stabiliți și voi așezarea pereților clasei voastre față de punctele cardinale.

b) Trecem acum la măsurarea pereților, a ferestrelor și a ușii. În tabelul de mai jos sînt trecute dimensiunile clasei din figura 13.

1. Peretele dinspre N (cel cu tabla): 10 m.
2. Peretele dinspre S: tot 10 m.
3. Peretele vestic (cel cu ferestrele): 14 m.
4. Peretele estic (cel cu ușa): tot 14 m.
5. Ferestrele: 8 m (în figura noastră cele 4 ferestre sînt în continuare).
6. Ușa: 2 m.
7. Distanța de la peretele nordic pînă la ferestre: 3 m.
8. Distanța ușii față de același perete: 3 m.

Se înțelege că voi veți întocmi un tabel asemănător, în care veți nota dimensiunile clasei voastre.

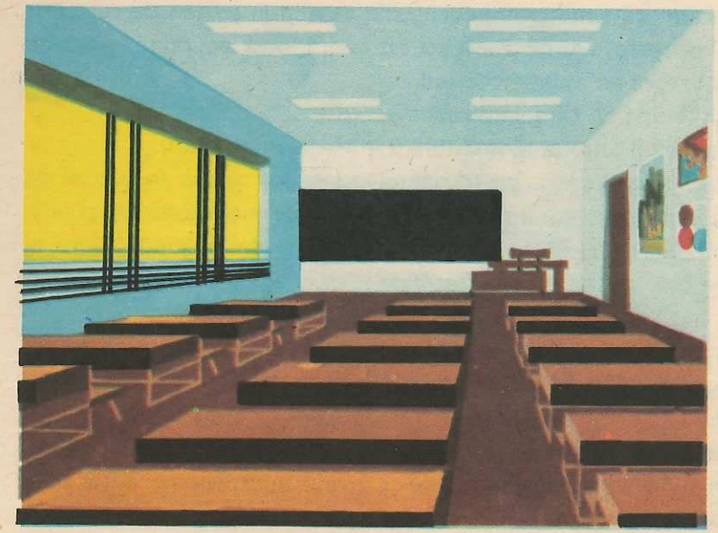

Fig. 13. Clasa noastră.

c) **Planul** este un desen prin care reprezentăm unele obiecte din natură, micșorate. Cum vom micșora noi dimensiunile clasei noastre? Ca să ne fie mai ușor, vom lucra pe un caiet de matematică și vom considera că fiecare pătrățel va avea latura de 1 metru. Deci cîți metri are clasa, tot atîtea pătrățele vom număra și marca în planul nostru.

d) Ca să trecem la executarea planului, mai avem nevoie să știm încă ceva. Și anume cum vom reprezenta zidurile, ferestrele și ușa:

— zidurile — prin două linii paralele, adică: ═══

— ferestrele — prin două linii paralele mult mai apropiate, adică: ═══

— ușa — printr-o singură linie ═□═□═

e) Acum puteți trece și voi la desenarea planului clasei voastre. Ca să vă fie mai ușor, priviți în figura 14 planul clasei din figura 13. Acesta a fost astfel executat:

— peretele dinspre nord — desenat pe 10 pătrățele, deoarece el are 10 m.

— peretele vestic este reprezentat prin 3 pătrățele (corespunzător celor 3 m. distanță de la peretele nordic); ferestrele (pe 8 pătrățele), apoi încă 3 pătrățele de zid (în total 14 pătrățele pentru cei 14 metri ai peretelui);

— peretele sudic — tot pe 10 pătrățele;

— peretele estic: 9 pătrățele de zid, 2 pătrățele ușa (nu uitați că se desenează doar cu o linie) și încă 3 pătrățele de zid.

Reprezentați planul clasei voastre prin desen, ținînd seama de: orientarea după punctele cardinale, dimensiunile clasei micșorate și semnele convenționale învățate.

f) După cum vedeți, clasa din figura 13 (și planul ei din figura 14) ca și clasa voastră, dealtminteri, nu este goală. În interiorul ei există 3 rînduri de bănci, o tablă, un postament pe care se află catedra și scaunul. Observați că în plan, toate aceste obiecte sînt redate prin dreptunghiuri sau pătrate, după forma pe care o are locul ocupat de ele pe podea. De

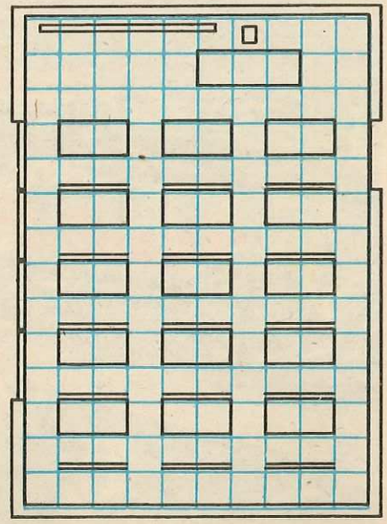

Fig. 14. Planul clasei din figura 13.

asemenea, nu trebuie să uitați faptul că în plan, aceste obiecte au exact aceeași așezare față de punctele cardinale, ca în clasă.

Desenați și voi pe planul clasei, atîtea șiruri de bănci cîte aveți în clasă, precum și toate celelalte obiecte (catedră, dulapuri etc.).

Acum și planul clasei noastre este gata.

Planul școlii

1. Amintiți-vă cum ați desenat planul clasei. Tot așa se poate face și planul școlii. Numai că școala fiind mult mai mare, dimensiunile acesteia sînt micșorate și mai mult.

2. Așadar cu ce începem? Bineînțeles, prin a stabili către ce puncte cardinale sînt orientate zidurile exterioare ale școlii. Să luăm ca exemplu școala desenată în mijlocul figurii 15. Observați că ea are formă de *u* (adică ⊔), are fațada spre sud, iar cele două corpuri laterale, unul spre est și altul spre vest.

Fig. 15. Școala și împrejurimile ei.

Școala voastră ce formă are?

Spre ce punct cardinal este orientată fațada ei? Mai are și alte corpuri? Către ce puncte cardinale sînt ele orientate?

3. Acum să observăm și să reținem cîte ferestre și uși se află pe fiecare zid. Școala din figura 15 are la fațadă 5 ferestre mari, iar pe pereții exteriori lateral cîte 4 ferestre. Pe peretele opus fațadei, adică cel aflat la nord, sînt 2 uși, iar pe ceilalți 2 pereți din curtea interioară se află 2 ferestre. Observați că spre nord mai sînt încă doi pereți mai mici, de la capătul celor două corpuri laterale, care au și ei cîte o fereastră mai mică.

Firește că voi veți observa atent și veți reține cîte ferestre și uși sînt pe fiecare din zidurile școlii voastre, adică pe cel de la sud, de la est, de la nord, de la vest, în ordinea în care vă este vouă mai ușor, începînd tot de la fațadă.

a) În planul din figura 16 vedeți că școala luată ca exemplu are un coridor mare în formă de u, spre nord, adică, spre curtea interioară, celelalte încăperi fiind așezate una alături de alta, tot în formă de u, de-a lungul fațadei și al zidurilor exterioare principale. Spre fațadă, sînt două clase (notate pe plan cu 1 și 3) cu cancelaria între ele (2). Fiecare clasă are cîte două ferestre mari, iar cancelaria numai una, pe cea de la mijlocul fațadei.

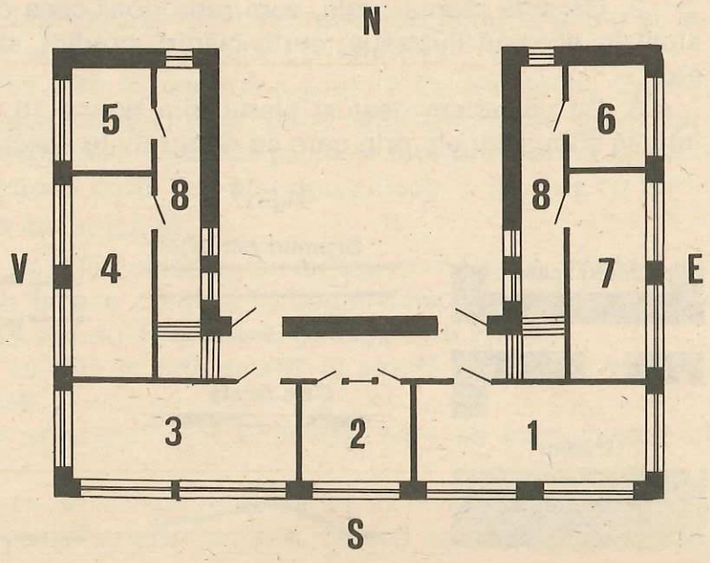

Fig. 16.

b) Spre vest se află o clasă în dreptul ferestrelor 3 și 4 (căci prima fereastră este tot a clasei notate cu 3) și un laborator (5) în dreptul ultimei ferestre. Tot așa sînt dispuse și clasa (7) și camera pionierilor (6) de pe aripa de est a clădirii.

c) Fiți atenți acum la pereții care despart coridorul (8) de toate celelalte încăperi. Pe ei se află toate ușile care dau din coridor în clase, în laborator și în camera pionierilor.

Aplicație

— Din curtea școlii, observați cum sînt așezați pereții școlii față de punctele cardinale. Stabiliți spre ce punct cardinal se află intrarea principală în școală.

— Numărați ferestrele și observați către ce punct cardinal sînt așezate. Intrați în școală. Numărați clasele și observați cum sînt așezate unele față de altele și față de punctele cardinale.

— Observați și arătați pe planul școlii voastre unde sînt așezate biblioteca școlii, camera pionierului, laboratoarele și cancelaria.

Planul școlii și al vecinătăților ei

1. Observați în întregime figura 15, în mijlocul căreia se află școala al cărei plan l-am urmărit în lecția trecută. Ce se află în vecinătățile ei? Azi vom învăța să deslușim planul tuturor acestora.

2. Ca și la planul școlii, vom reda doar ceea ce este principal în această ilustrație: curți, clădiri, grădini, străzi, poduri etc.

3. Ca să putem deslușî planul din figura 18, trebuie mai întîi să știm semnele prin care se redau toate acestea.

Fig. 17.

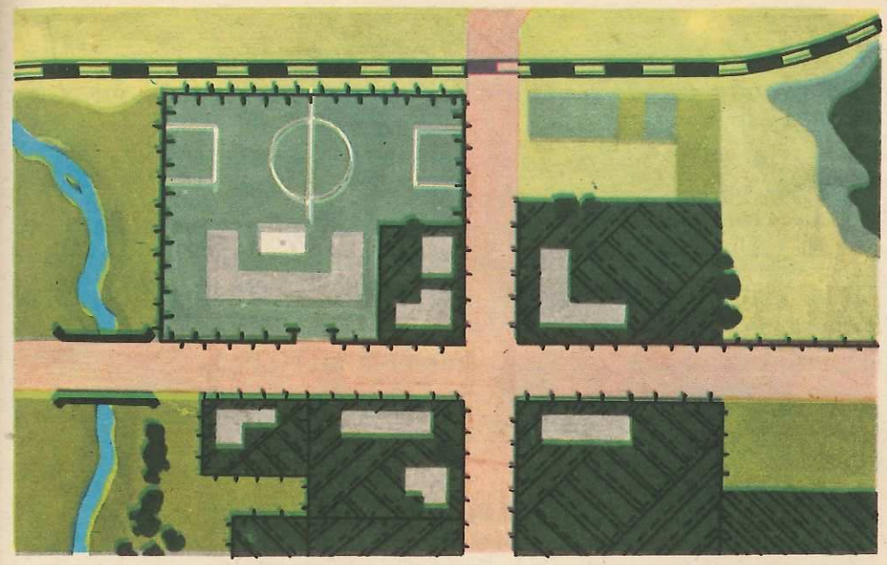

Fig. 18.

Așadar rețineți:

Toate aceste semne se folosesc cînd se face planul școlii și al vecinătăților ei, ca în figura 17. Trebuie să știți că ele sînt folosite întotdeauna în planuri și hărți de către toată lumea. Prin urmare, învățați-le foarte bine, fiindcă veți avea mereu nevoie de ele.

4. Amintiți-vă cu ce se învecinează școala voastră spre fiecare punct cardinal. Ca să știți și cum se procedează, urmăriți mai întîi figura 18 planul gata executat al școlii și împrejurimilor ei prin comparație cu figura 15.

a) Ce se află în centrul planului? Curtea școlii. Ea este redată în plan printr-o pată verde împrejmuită de gard. Spre colțul ei vestic este clădirea școlii redată prin forma ei de *u*. În colțul estic al curții mai sînt două clădiri mici, una cu forma ▟ și alta mai mică ▮

b) Ce se află dincolo de curtea școlii spre nord? Linia ferată, care face o cotitură în colțul dinspre est. În plan este desenată cu semnul ═══ pe care l-ați învățat.

c) Ce se află în fața școlii? O stradă mare care trece de la est la vest.

d) Dar spre est? Tot o stradă, care se încrucișează cu cea dintîi.

e) Cu ce se învecinează curtea școlii la vest? Cu un rîu care traversează strada spre sud, pe sub un pod.

f) Cu ce se învecinează la sud? Cu două terenuri. Pe unul din ele se află o clădire, iar pe altul, mai mare, sînt două clădiri.

g) În sfîrșit, cu ce se învecinează la est? Cu o grădină în care se află două clădiri.

h) Observați și rețineți că forma și așezarea față de punctele cardinale a școlii, a căii ferate, a grădinilor și a clădirilor din vecinătatea școlii sînt în plan exact ca în ilustrație, numai că în plan sînt reprezentate mai simplu, fără detalii, prin diferite semne pe care oamenii le-au stabilit.

Aplicație

Observînd planul întocmit de tovarășa învățătoare, încercați și voi să deslușiți mai întîi curtea școlii și clădirile ei și apoi tot ce se află în vecinătatea ei, spre fiecare din cele patru puncte cardinale.

Harta

În fața voastră se află două desene. Pe unul este planul satului Ionești, iar pe altul este redată înfățișarea regiunii în care se află acest sat.

— Arătați punctele cardinale pe planul satului și pe desenul care reprezintă regiunea unde se află și satul Ionești.

— Spuneți care sînt semnele convenționale cu care sînt redate obiectele din natură pe planul satului.

— Ce semne convenționale recunoașteți pe desenul pe care este redată regiunea în care se află satul?

— Arătați satul Ionești pe harta pe care este redată regiunea înconjurătoare.

— Ce observați? Pe această hartă mai sînt însemnate și alte localități?

Observăm deci, că pe o foaie de caiet putem desena planul satului sau al orașului în care locuim și, în același timp, pe o altă foaie de aceeași mărime putem desena județul, țara sau chiar întreg Pămîntul.

Pentru a reda pe o suprafață mică înfățișarea județului sau a țării este necesar ca acestea să fie foarte mult micșorate.

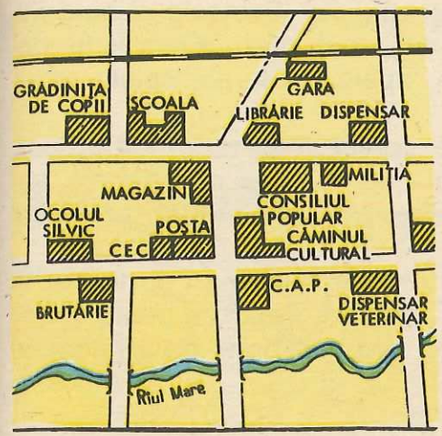

Fig. 19. Planul satului Ionești

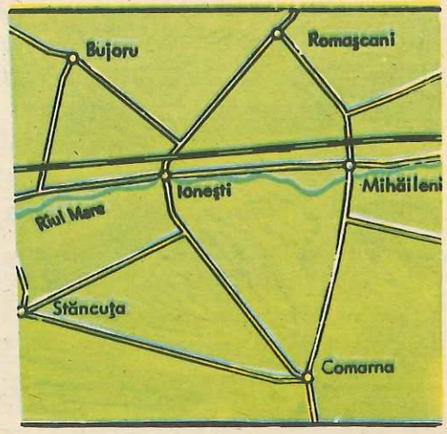

Fig. 20. Harta regiunii în care se află satul din planul alăturat.

Desenul, pe care sînt redate micșorat și orientate după punctele cardinale întinderi mult mai mari decît satul sau orașul, poartă numele de **hartă.**

Harta ne prezintă prin semne și culori convenționale munți falnici acoperiți cu păduri, dealuri cultivate cu pomi fructiferi și viță-de-vie, cîmpii cu recolte bogate, Marea cea mare, sate și orașe, și încă multe altele.

Cu ajutorul hărții putem afla cum arată unele locuri pe care încă nu le-am văzut. Harta este principalul mijloc de orientare în natură.

Pentru a putea fi folosită harta trebuie însă orientată. O hartă este bine orientată atunci cînd obiectele din teren desenate pe ea au aceeași poziție ca în realitate.

Orientarea hărții se face cu ajutorul busolei care arată întotdeauna direcția nord.

Citirea hărții se aseamănă cu citirea unei cărți.

Pentru a citi o carte trebuie să cunoaștem alfabetul. Tot așa, pentru a citi o hartă, trebuie să cunoaștem „alfabetul" ei.

Obiectele din teren sînt înlocuite pe hartă cu niște semne simple, stabilite prin înțelegerea între oameni, care redau sugestiv forma și locul lor din teren.

Acestea se numesc **semne convenționale.** Obiectele din teren pot fi reprezentate pe hartă și cu ajutorul culorilor.

Acestea se numesc **culori convenţionale.** Semnele şi culorile convenţionale constituie alfabetul unei hărţi. Ele redau pe hărţi munţii, dealurile, cîmpiile, apele, pădurile, satele, oraşele, drumurile, fabricile etc.

Deci, pentru a citi şi înţelege corect o hartă, prima grijă a noastră este aceea de a studia semnele convenţionale cu ajutorul cărora sînt redate obiectele din natură pe acea hartă.

Toate obiectele din teren au dimensiuni mari şi nu pot fi trecute pe hartă în mărimea lor naturală. Pentru a putea fi trecute pe hartă, obiectele din teren sînt micşorate de un anumit număr de ori.

Aplicaţie

Citiţi harta judeţului vostru cu ajutorul semnelor convenţionale.

Înfăţişarea suprafeţei pămîntului

(Formele de relief)

1. Faceţi o plimbare în jurul localităţii voastre şi observaţi înfăţişarea pămîntului. Care dintre imaginile din lecţie seamănă cu înfăţişarea pămîntului din jurul localităţii voastre? Ce asemănări şi deosebiri sînt?

2. Priviţi figura 21. Cum este suprafaţa pămîntului? Netedă sau vălurită? Cum sînt drumurile? Ce fac oamenii?

O asemenea suprafaţă de pămînt joasă, întinsă, aproape netedă se numeşte **cîmpie** sau **şes.**

Cîmpia se redă pe hartă întotdeauna cu *culoarea verde.*

Cu cît cîmpia este mai joasă cu atît culoarea verde este mai închisă.

3. Priviţi încă o dată figura 21. Ce observaţi în stînga? Ce se află între apa rîului şi drum?

O asemenea ridicătură de pămînt, făcută uneori chiar de oameni, se numeşte **movilă.**

Adîncitura lungă şi largă prin care curge rîul se numeşte **albia rîului.**

Fig. 21.

4. Observaţi cu atenţie figura 22. Ce înfăţişare are pămîntul? Prin ce se deosebeşte de cîmpie? De ce pare vălurit? De ce rîul şi drumul sînt şerpuite?

Fig. 22. Zonă de deal.

Dealurile sînt forme de relief mai înalte decît cîmpiile, cu urcușuri și coborîșuri nu prea înclinate, astfel că pe unele dintre ele se ară și se seamănă, se pot așeza sate și orașe.

Dealurile se redau întotdeauna pe hartă cu *culoarea galbenă.*

Printre dealuri, rîurile taie văi.

Pe dealuri cresc păduri de foioase (copaci cu frunze căzătoare), iar oamenii cultivă vița-de-vie și pomi fructiferi.

5. Observați în figura 23 o altă înfățișare a pămîntului. Ce vedeți dincolo de dealuri? Cînd sînt acoperite vîrfurile acestor mari ridicături de pămînt cu zăpadă? Ce se află în partea mai largă a văii rîului?

Formele de relief mai înalte decît dealurile, care au culmile pietroase, se numesc **munți.**

Fig. 23. Zonă de munte.

Fig. 24. Aspect al unui podiș.

Munții se redau întotdeauna pe hartă prin *culoarea maro.* Cu cît munții sînt mai înalți, cu atît culoarea maro va fi mai închisă.

Munții sînt acoperiți cu păduri și pășuni întinse. Cînd sînt foarte înalți, vegetația lipsește din cauza frigului. Vîrfurile sînt acoperite cu zăpadă, uneori pînă în timpul verii.

Munții adăpostesc numeroase bogății cum sînt: *fier, cupru, cărbuni, aur, argint* și altele.

6. Priviți figura 24. Cum se înfățișează pămîntul? Prin ce se deosebește față de zona de deal?

Zonele foarte întinse de dealuri care au culmile domoale, netede, aproape de aceeași înălțime, sînt numite **podișuri.**

Ca și dealurile, se redau pe hartă prin *culoarea galbenă.*

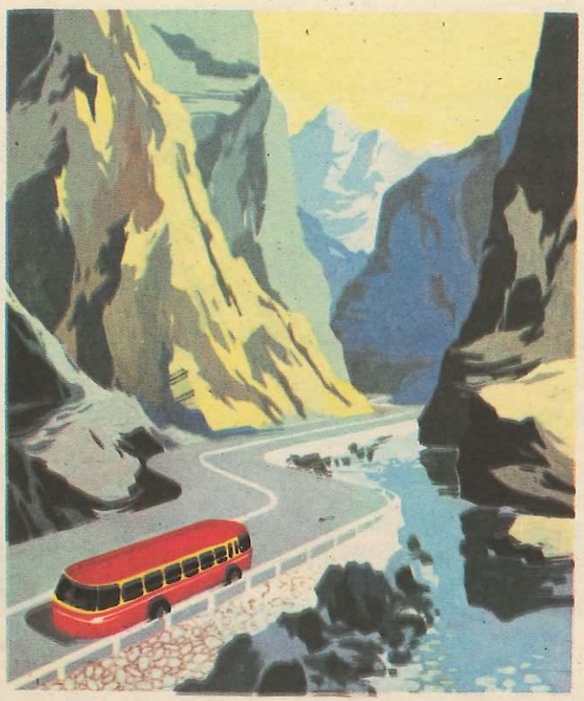

Fig. 25.
Aspect dintr-o trecătoare.

Locurile mai coborîte dintre munți, precum și văile rîurilor folosite ca drumuri de trecere dintr-o parte în alta a munților se numesc **trecători** sau **pasuri.**

Întrebări și aplicații

1. Descrieți o cîmpie.
2. Spuneți prin ce se deosebesc dealurile de munți.
3. Ce este podișul?
4. Scrieți în caiet denumirile cîmpiei, dealurilor sau munților din jurul localității voastre.
5. Scrieți pe caietele voastre propozițiile de mai jos, completînd locurile punctate cu cuvintele potrivite din paranteze.

Cîmpia se colorează pe hartă cu... (verde, galben, albastru).
Dealurile se colorează pe hartă cu... (maro, galben).
Munții se colorează pe hartă cu... (galben, verde, maro).

6. Arătați pe harta județului vostru care dintre formele de relief învățate se află și pe această hartă.
7. Încercați să faceți o descriere a lor amintindu-vă și ce ați observat în timpul unor excursii realizate de voi.

Ape curgătoare

1. Spuneți ce se întîmplă cu apa căzută în timpul ploii. Ca să vă fie mai ușor, urmăriți în figura 26, ce se întîmplă cu apa de ploaie căzută pe pămînt.

2. Observați în figura 27 ce se petrece cu apa care a pătruns în pămînt. Unde s-a oprit? Ce se formează deasupra stratului de argilă?

Cum putem scoate apa din pămînt? Dar singură, fără ajutorul nostru, cum iese apa din pămînt?

Fig. 26.

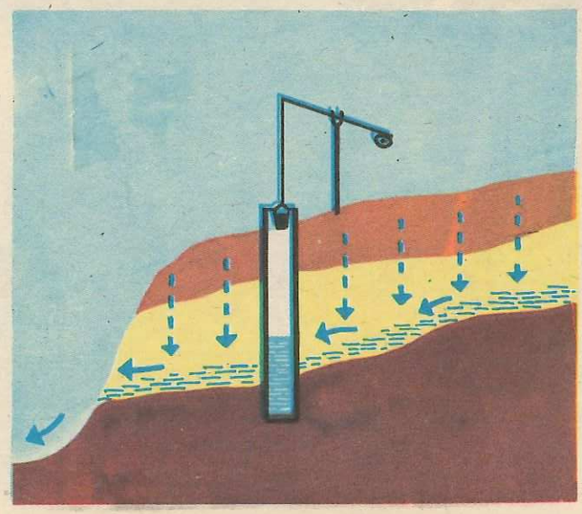

Fig. 27.
Apa subterană, o fîntînă și un izvor.

3. Locul de unde un firicel de apă iese la suprafața pămîntului și curge, se numește **izvor** (v. fig. 27).

4. Apele mai multor izvoare care se adună în văi și curg împreună formează un **pîrîu.**

Fig. 28. Un pîrîu.

5. Apele mai multor pîraie se adună la un loc și formează o apă curgătoare mai mare numită **rîu** (figura 29).

Fig. 29. Un rîu.

6. Apele rîurilor în drumul lor se unesc și formează o apă curgătoare cu albia mai largă și mai adîncă. Aceasta se numește **fluviu.**

Fig. 30. Un fluviu.

Fluviile se varsă de obicei într-o mare. La vărsare unele fluvii formează o **deltă.** Aici depun nisipurile și mîlurile pe care le-au purtat, formînd cu timpul noi fîșii de pămînt.

Semnul convențional cu care redăm pe hartă rîul este o linie șerpuită de culoare albastră.

La noi în țară Fluviul Dunărea formează la vărsare o deltă, numită **Delta Dunării.**

Apele curgătoare mai mici care se varsă într-o apă curgătoare mai mare se numesc **afluenți.** Locul unde se întîlnesc două ape curgătoare poartă numele de **confluență.**

Fig. 31. Afluenți și confluență. Albia unui rîu.

7. Apele curgătoare adîncesc cu timpul locul pe unde curg, adică albia. Orice apă curgătoare are două maluri: **malul drept** și **malul stîng.**

Fig. 32.
Iată cum aflăm malul drept și malul stîng al unei ape curgătoare.

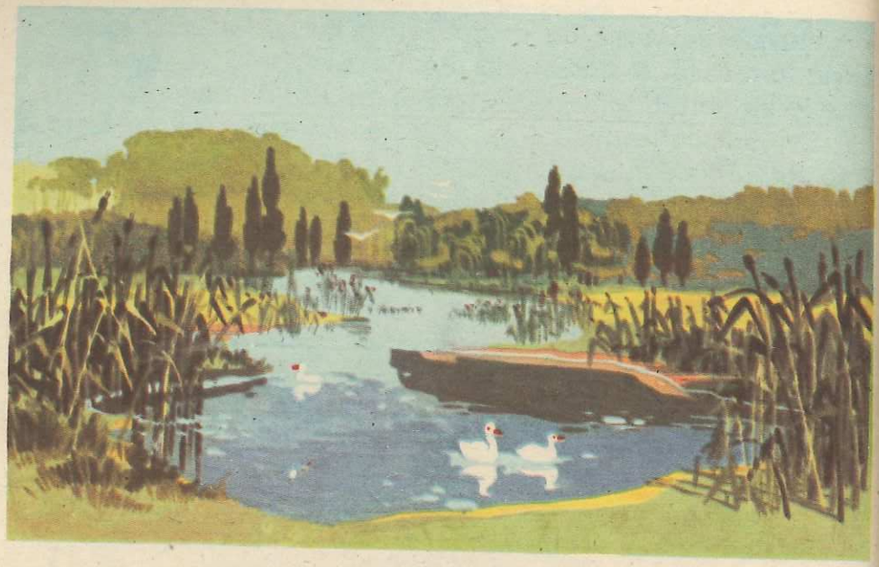

Fig. 33. O baltă.

8. Observați în figura 32 cum aflăm malul drept și malul stîng al unei ape curgătoare. Dacă ne așezăm cu fața în direcția de curgere a apei vom avea spre dreapta malul drept, iar spre stînga malul stîng.

Aplicație

Arătați pe harta județului principalele ape curgătoare și precizați direcția lor de curgere.

Ape stătătoare

1. Pe suprafața pămîntului se află și ape care nu curg. Ele s-au adunat în cantități mari în locuri mai joase ale pămîntului, fiind înconjurate de jur-împrejur de maluri. Acest fel de ape sînt numite **ape stătătoare.**

Uneori, în urma ploilor, a topirii zăpezilor sau din revărsările rîurilor se formează mici ape stătătoare numite **bălți.** Cînd apa bălții seacă mai mult se formează o **mlaștină.** O apă stătătoare mai adîncă și cu malurile mai înalte se numește **lac.**

Fig. 34. Un lac de munte. Ce deosebiri observați între un lac și o baltă.

Uneori oamenii stăvilesc apa rîurilor, formînd **lacuri de acumulare** sau de baraj. Aceste ape sînt necesare hidrocentralelor electrice și pentru irigații.

O apă stătătoare mult mai întinsă și mai adîncă decît un lac, avînd apa sărată și amară se numește **mare.**

În lume există ape stătătoare mult mai întinse și mai adînci chiar decît mările. Ele se numesc **oceane.**

Mările sînt întinderi foarte mari de apă de pe suprafața Pămîntului. Ele au apă sărată și adîncimi care pot ajunge la cîteva mii de metri. Cînd bate vîntul, apele mărilor formează valuri, care sînt într-o continuă mișcare. Valurile aduc pe țărmul mării nisipuri, care alcătuiesc plaja.

În partea de răsărit a țării noastre se află **Marea Neagră,** cu portul Constanța unde vin și pleacă navele încărcate cu mărfuri.

Pe țărmul românesc al Mării Negre, s-au construit stațiuni de odihnă, unde numeroși copii și oameni ai muncii din țara noastră se bucură de binefacerile apei și ale soarelui.

Fig. 35. O mare.

Marea este reprezentată pe hărți prin culoarea albastră. Adîncimea diferită a mării este menționată pe hartă prin nuanțe de albastru.

Apele stătătoare sînt colorate întotdeauna pe hartă tot cu culoarea albastră.

2. Apele curgătoare și cele stătătoare care au apele dulci aduc oamenilor multe foloase. La orașe și sate ei folosesc apa în gospodăriile lor ca și pentru irigarea (udarea) grădinilor de zarzavat și a ogoarelor. Din rîuri, lacuri, mări și oceane se prind mari cantități de pește. Multă apă se folosește în uzine și fabrici. Apele sînt întrebuințate și pentru producerea curentului electric în hidrocentrale. Pe fluvii, mări și oceane circulă numeroase vapoare încărcate cu mărfuri.

În timpul ploilor mari, apele curgătoare se revarsă peste maluri, provocînd inundații. Pentru a le stăvili, oamenii au ridicat diguri puternice.

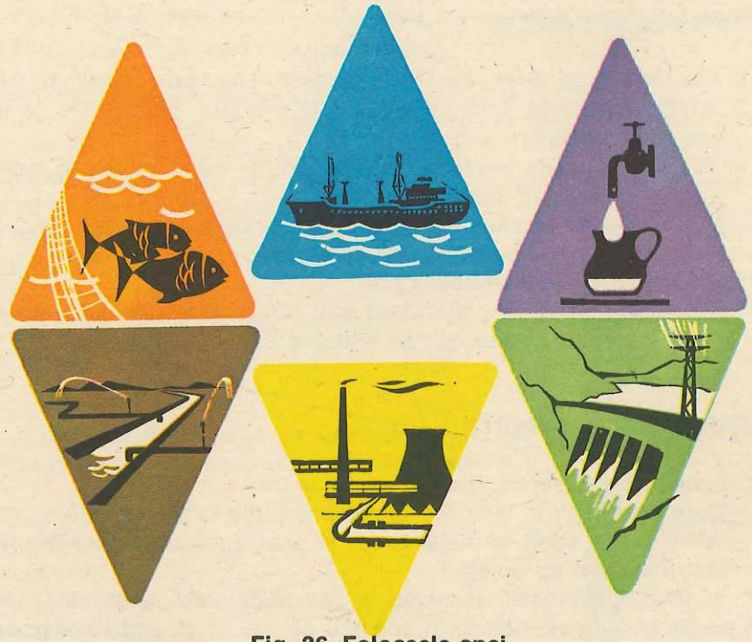

Fig. 36. Foloasele apei.

3. Observați încă o dată semnele convenționale pe care le folosim pentru a însemna pe plan și pe hartă apele curgătoare și apele stătătoare (fig. 37).

Fig. 37.

Întrebări și exerciții

1. Ce înțelegeți prin ape curgătoare? Dar prin ape stătătoare?
2. Arătați pe hartă apele stătătoare din județul vostru. Pe ce formă de relief se află?
3. Scrieți pe caiete exercițiul de mai jos și completați (cu cuvintele potrivite) locurile punctate:
   Locul unde un rîu se întîlnește cu alt rîu se numește .....
   Locul pe unde curge rîul se numește .....
4. Principalele ape stătătoare sînt: .....
5. Observați pe hărțile din clasă sau din atlase, cum sînt reprezentate apele curgătoare și cele stătătoare.

Observații în excursii

1. În excursie observați izvoare, pîraie și rîuri.
— Cum este apa lor, cum sînt albia și malurile lor?
— Aflați malul stîng și malul drept al unei ape curgătoare din localitatea voastră sau din apropiere !
2. În timpul excursiei observați o apă stătătoare. Cum sînt malurile ei, ce plante și animale trăiesc în apă sau pe mal, cum sînt folosite apele?

Ghici ce e!

Cînd, la drum, ești în impas
Dacă ai un fel de ceas,
Care nordul îți arată,
Te-ai orientat îndată.

( )

E mănoasă și întinsă
De privire necuprinsă,
Verde este primăvara,
Aurie este vara
Și cînd toamna se vestește
Tot întinsu-i ruginește.

( )

Falnici sînt, cu pisc semeț
Îi iubește-orice drumeț
Au atîtea bogății
Iar pe hartă-s cafenii.

( )

Completînd rîndurile, pe orizontală, veți obține pe rîndul colorat (pe verticală) apa curgătoare cea mai mare.

1. Dacă se varsă într-o apă mai mare îi este
   a .....
2. Apă stătătoare
3. Sînt înalți și pe hartă cafenii
4. Partea cea mai înaltă a muntelui se numește
   v .....
5. Sînt mereu verzi și cresc pe munți
6. Punct cardinal.

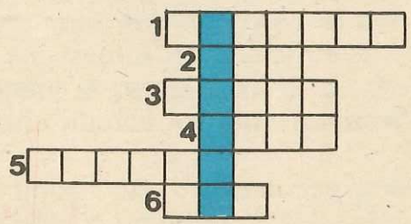

Completînd rîndurile pe orizontală veți obține pe rîndul colorat (pe verticală) denumirea unui mijloc de orientare.

1. Stelele se află pe ..... cerească
2. Miazăzi sau .....
3. Vest sau .....
4. Spre acest punct cardinal crește mușchiul copacilor.
5. Această stea indica nordul
6. Est sau .....

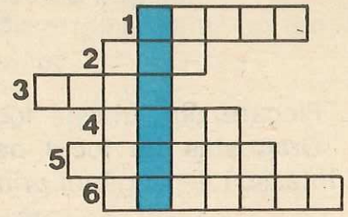

PARTEA a II-a

Locul natal

„Nu știu alții cum sînt, dar eu cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești (...) parcă îmi saltă și acum, inima de bucurie".

(Ion Creangă „Amintiri din copilărie")

Fiecare om iubește locul unde s-a născut și a copilărit. Dragostea de locul natal începe cu dragostea de casa părintească — leagănul primelor amintiri.

Fig. 38. Casa părintească din Humulești.

Nu putem uita niciodată ulița sau strada copilăriei, școala cu bucuriile ei, oamenii care muncesc în bună înțelegere, datinile și obiceiurile moștenite din bătrîni.

Locul natal este pămîntul spre care ne întoarcem cu dor, de oriunde ne-am afla. Aici se află izvorul dragostei de dulcele nostru grai, de cîntecul, dansul și portul nostru, de oamenii cei harnici, care adaugă, prin munca lor, noi frumuseți și bogății acestui pămînt străbun.

Să ne fie faptele asemenea unor flori, în frumoasa grădină pe care o numim cu dragoste și mîndrie, locul natal.

Reţineţi

— Putem spune *loc natal* sau *loc de origine.*
— *Cînd spunem că cineva este originar* dintr-un loc, înseamnă că s-a născut în acel loc.

Întrebări

— Care este localitatea în care te-ai născut?
— De ce nu poate fi uitat locul natal?

Satul*

— Cum se numește satul în care locuiești? De unde îi vine denumirea?
— Care sînt satele învecinate?
— Din ce comună face el parte?
— Care sînt instituțiile mai importante din satul vostru?
— Pe ce stradă (uliță) se află școala, sediul Cooperativei Agricole de Producție, căminul cultural, magazinul sătesc, dispensarul? Ce rol are fiecare dintre acestea?
— Ce puteți spune despre relieful satului vostru?
— Ce ape curgătoare sau stătătoare se întîlnesc în satul tău sau prin apropiere?

* Întrebările și exercițiile din prima parte a lecției se adresează numai elevilor de la sate. Textul scris cu albastru și exercițiile care îl urmează sînt obligatorii pentru toți elevii.

Fig. 39. Combine la recoltat grîul.

— Cu ce se ocupă părinții tăi? Dar vecinii? Cu ce se ocupă ceilalți locuitori ai satului vostru?

— Ce plante se cultivă pe terenurile Cooperativei Agricole de Producție (din împrejurimile satului)?

— Ce animale domestice cresc oamenii? Ce animale sălbatice se întîlnesc prin împrejurimi?

Completați în caiete

Eu locuiesc în satul ..... El face parte din comuna ..... Principalele sale instituții sînt: .....

Răspundeți oral

Școala noastră se află în partea de sud, nord, est, vest sau centrală a satului.

Fig. 40. Blocuri moderne de locuințe în Scornicești.

Față de școală, casa părintească se află în partea de .....

— Observați cu atenție și apoi citiți planul satului prezentat de tovarășul învățător.

Stabiliți spre ce punct cardinal se află ulița principală și clădirile mai importante ale satului vostru.

1. Satul este cea mai mică așezare, formată din casele în care locuiesc sătenii, ulițele, grădinile și terenurile cultivate din împrejurimi.

2. Cele mai importante instituții din sat sînt: Cooperativa Agricolă de Producție, școala, dispensarul, căminul cultural s.a.

3. Majoritatea locuitorilor sînt *țărani cooperatori.* Ei cultivă terenurile din împrejurimile satului. Alături de ei există muncitori care lucrează în Întreprinderea Agricolă de Stat, Stațiunea pentru Mecanizarea Agriculturii sau în alte întreprinderi din localitate și din apropiere. În sat sînt și *intelectuali,* adică învățători, profesori, medici, ingineri ș.a.

Toți locuitorii satului muncesc cu dragoste pentru înflorirea localității în care trăiesc.

Să repetăm cîteva semne convenţionale

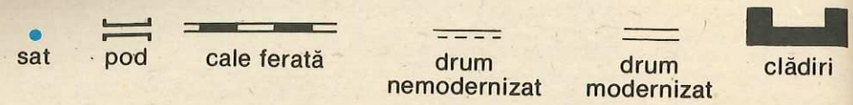

Dictare geografică

— Înlocuiţi semnele convenţionale din textul de mai jos cu cuvintele corespunzătoare.

— Elevii clasei a III-a fac o plimbare pe ═══ principal. Ei merg din direcţia vest spre est. În partea de sud a • se află ▙ școlii, iar în partea de nord sînt ▙ Cooperativei Agricole de Producţie. Ei merg pînă la ═ aşezat peste ∿∿∿ Rîul străbate satul din direcţia nord spre sud. Nu prea departe se află şi ▬▬ ce urmează direcţia rîului.

SATUL
(Lectură)

E primăvară. Soarele a răsărit de curînd, aurind cu razele sale casele şi ogrăzile.

Verdele grădinilor anunţă trezirea lor la viaţă după somnul lung din timpul iernii.

Pomii şi-au îmbrăcat strai alb, ca de sărbătoare. Mireasma florilor atrage zumzetul harnicelor albine.

Oamenii sînt de mult la treburile lor. E timpul aratului şi al semănatului. Uruitul tractoarelor umple zările. Brazdele drepte şi adînci aburesc în lumina dimineţii.

Pe uliţa principală elevii se îndreaptă grăbiţi spre şcoală. Toată lumea munceşte.

Dar satul este frumos şi vara. Soarele arde cu putere, aurind holdele şi primele fructe. Combinele recoltează ziua şi noaptea. Bogăţiile cîmpului se adună în silozuri şi hambare.

Dar adevăratul anotimp al culesului este toamna. Pe cîmp, în vii, în livezi şi grădini se aud glasurile culegătorilor.

Cînd iarna învăluie pămîntul în strai argintiu, satul pare că doarme sub cuşma grea de promoroacă. Dar nu e aşa. Şi-n zilele scurte de iarnă sătenii muncesc, pregătindu-se pentru muncile de primăvară.

E o mare mîndrie să fii sătean de frunte!

Comuna*

1. Cum se numeşte comuna voastră?
2. Ce sate fac parte din comuna voastră?
3. Observaţi cu atenţie planul comunei voastre şi stabiliţi: Spre ce puncte cardinale sînt orientate satele sau comunele vecine?

— Ce forme de relief sînt în comuna voastră?

— Ce apă curgătoare sau stătătoare se află în comună sau prin apropierea ei?

— Care sînt cele mai importante instituţii din cadrul comunei voastre?

— Cu ce se ocupă părinţii tăi? Dar vecinii? Cu ce se ocupă ceilalţi locuitori ai comunei?

4. Ce plante se cultivă? Ce animale cresc oamenii?
5. Ce căi de comunicaţie leagă comuna voastră de localităţile învecinate?
6. Pe ce stradă se află Consiliul popular al comunei, sediul Cooperativei Agricole de Producţie, şcoala, căminul cultural, dispensarul, magazinul sătesc etc.

Completaţi în caiete

— Comuna noastră se numeşte ..... Din ea fac parte satele: .....
Cele mai importante instituţii ale ei sînt .....
.....
Locuitorii comunei noastre lucrează la: .....
.....

Răspundeţi oral

— Şcoala noastră se află în partea de (S.N.E.V. sau centrală) a comunei.

Faţă de şcoală, casa părintească se află în partea de .....
.....
.....

* Întrebările şi exerciţiile din prima parte a lecţiei se adresează numai elevilor de la sate. Textul scris cu albastru şi exerciţiile care îl urmează sînt obligatorii pentru toţi elevii.

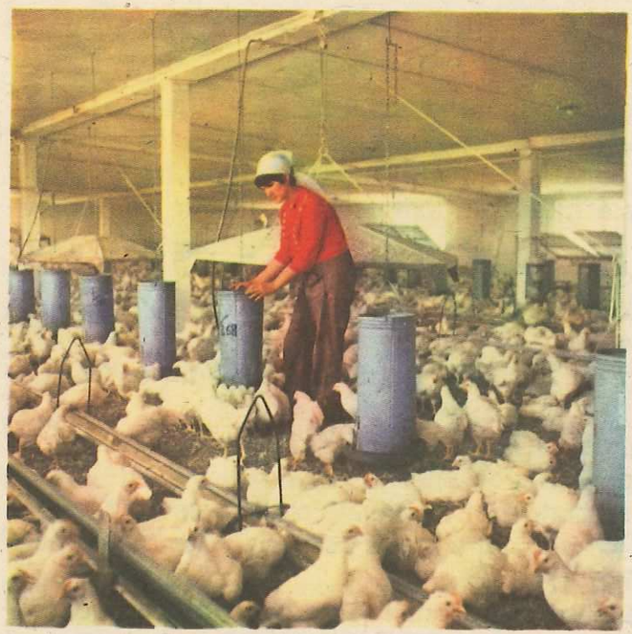

Fig. 41. Creşterea păsărilor.

Fig. 42. Cultura legumelor în seră.

— Observaţi cu atenţie şi apoi citiţi planul comunei voastre, prezentat de tovarăşa învăţătoare.

— Stabiliţi spre ce puncte cardinale se află satele comunei voastre.

Aşezările omeneşti formate din unul sau mai multe sate care se gospodăresc împreună formează o **comună.**

Cele mai importante instituţii din comună sînt: Consiliul popular, Cooperativa Agricolă de Producţie, şcoala, căminul cultural, dispensarul etc.

Locuitorii comunelor sînt în majoritate *ţărani cooperatori.* Ei lucrează în Cooperativa Agricolă de Producţie şi se ocupă de cultivarea plantelor, creşterea animalelor ş.a.

Altă parte din locuitorii comunei sînt *muncitori.* Ei lucrează în Întreprinderea Agricolă de Stat, Staţiunea pentru Mecanizarea Agriculturii, sau în alte întreprinderi din comună sau din localităţile apropiate.

Alături de ţăranii cooperatori şi muncitori, în comună lucrează şi *intelectuali:* învăţători, profesori, medici, ingineri ş.a.

De buna gospodărire a comunei se ocupă *Consiliul popular* îndrumat de *Comitetul comunal al Partidului Comunist Român.*

Semne convenţionale

sat — comună — livadă

Dictare geografică

— Înlocuiţi semnele convenţionale cu denumirile lor.

═══ străbate comuna din direcţia sud spre nord. În partea de est a ═══ se afla ▬ Consiliului popular şi ▄ şcolii. În partea de vest a ═══ se afla ◯ În partea cea mai nordică, drumul trece pe un 〓 aşezat peste ∿∿∿ ce curge din direcţia est spre vest.

Cartierul

Cum se numește cartierul în care locuiți?

Amintiți-vă ce ați văzut cînd ați vizitat cartierul, apoi observați cu atenție planul cartierului și răspundeți:

— În care parte a orașului este situat cartierul vostru?

— Există vreo apă curgătoare sau stătătoare? Cum se numesc?

— Pe ce stradă este casa ta părintească? Dar școala voastră?

— Ce străzi mai mari sînt în cartier?

— Care sînt instituțiile mai importante din cartier (școli, spitale, teatre, cinematografe ș.a.)

— Ce întreprinderi sînt? Ce produc ele?

— Ce magazine mai importante cunoașteți?

— Unde lucrează părinții tăi? Dar ceilalți locuitori ai cartierului?

— Ce parcuri și grădini sînt în cartier? Cum contribuiți voi la îngrijirea lor?

— În cartierul vostru sînt monumente și statui? Ce reprezintă ele?

Mai multe cartiere alcătuiesc un oraș.

Fig. 43. Cartierul Colentina din București

Fig. 44. Vedere din cartierul Drumul Taberei din București.

Sectorul*

Amintiți-vă ce ați văzut în timpul vizitării sectorului vostru. Urmărind și planul sectorului, răspundeți la întrebările:

— În ce sector locuiți?

— În care parte a orașului este situat?

— Ați întîlnit aici ape curgătoare sau stătătoare? Cum se numesc?

— Care sînt cele mai mari străzi din sectorul vostru?

— Situați pe planul sectorului strada voastră și strada școlii.

— Ce mijloace de transport se folosesc? (troleibuze, autobuze, tramvaie, metrou).

— Ce grădini, parcuri și monumente se află în sectorul vostru?

— Indicați pe plan piețele mai importante.

În Municipiul București există 6 sectoare orășenești și Sectorul agricol Ilfov.

Fiecare sector este gospodărit de un Consiliu popular, îndrumat permanent de Comitetul de partid al sectorului.

Fig. 45. Minicarturi în Parcul Tineretului.

Fig. 46. În Parcul de cultură și odihnă Herăstrău.

* Cunoștințele despre sector se adresează numai elevilor din municipiul București.

Sectorul

(Continuare)

— Ce uzine și fabrici importante se găsesc în sectorul vostru?

— Ce produc ele? De ce este nevoie de aceste produse?

— În care din aceste întreprinderi lucrează părinții sau vecinii voștri?

— Ce școli din sector cunoașteți voi? În care din ele ați dori să continuați învățătura?

— Ce policlinici, spitale sînt în sector?

— Ce terenuri și săli de sport se află în sector?

— Cum s-a schimbat înfățișarea sectorului vostru în ultimii ani?

— Indicați pe planul sectorului strada pe care se află sediul Consiliului popular și al Comitetului de partid al sectorului.

— Ce alte instituții se mai află în sector?

Orașul*

— Cum se numește orașul în care locuiți?

— Care sînt cartierele mai importante ale orașului vostru?

— Observați cu atenție planul orașului vostru și stabiliți:

1. spre ce puncte cardinale se află cartierul vostru;
2. localitățile învecinate orașului vostru.

— Ce puteți spune despre forma (formele) de relief ale orașului vostru?

— Ce apă curgătoare sau stătătoare se află în orașul vostru sau prin apropiere?

— Ce instituții mai importante cunoașteți?

— Ce întreprinderi mai mari se află în orașul vostru sau în apropiere?

— Cu ce se ocupă părinții tăi? Dar vecinii?

— Ce căi de comunicație fac legătura între orașul vostru și alte localități?

* Lectura textului scris cu albastru din această lecție este obligatorie și pentru elevii de la sate.

Fig. 47.
Cluj-Napoca. Vedere din Piața Mihai Viteazul.

Fig. 48.
Sala polivalentă din Arad.

Așezările omenești mai mari decît comunele, cu mai mulți locuitori, cu străzi largi și bulevarde, cu blocuri înalte, cu fabrici și uzine, cu parcuri și monumente se numesc **orașe.**

Orașul este condus de *Consiliul popular* îndrumat de *Comitetul orășenesc al Partidului Comunist Român.*

Cei mai mulți locuitori ai orașului sînt *muncitori,* în fabrici, uzine și în cooperativele meșteșugărești. O parte din

locuitorii orașului sau ai comunelor suburbane (comune din jurul orașului, care aparțin orașului) cultivă terenurile din împrejurimile orașului și cresc animale domestice. Și în școli, spitale, magazine, sînt oameni care muncesc cu pricepere și hărnicie.

În orașele mari oamenii călătoresc cu autobuzele, troleibuzele, tramvaiele. Acestea constituie mijloace de transport.

Orașele mari au mai multe cartiere cu blocuri, magazine, parcuri, școli ș.a.

Orașele cu un număr mai mare de locuitori și cu o industrie mai dezvoltată sînt *orașe municipii.*

Completați în caiete

— Cele mai importante instituții din orașul nostru sînt: .....
— Întreprinderile cunoscute ale orașului nostru sînt: .....
— Părinții mei lucrează la .....
— Clasa noastră îngrijește monumentul (parcul sau grădina) .....

Răspundeți oral

1. Școala noastră se află în cartierul ..... În ce parte a orașului (spre ce punct cardinal) se află școala voastră?
2. Față de școală, eu locuiesc în direcția (spre ce punct cardinal?)

Observați cu atenție și apoi citiți planul orașului vostru, prezentat de tovarășul învățător.

Stabiliți spre ce puncte cardinale sînt așezate străzile principale ale orașului.

Semn convențional ◉ oraș

ORAȘUL

(Lectură)

Orașul este un uriaș neobosit. El nu are odihnă zi și noapte. În zori, își trezește muncitorii care vor prelua lucrul de la cei ce au muncit în schimbul de noapte.

Acest uriaș cu oameni harnici, cu fabrici și uzine, școli și spitale, magazine, cinematografe și teatre, parcuri și blocuri semețe întîmpină fiecare zi cu voie bună.

Cît de frumos este orașul primăvara cînd parcurile sînt inundate de razele Soarelui și de flori multicolore. Același Soare se joacă cu copiii la ștrand, în toiul verii sau toamna, cînd aceștia se îndreaptă spre școli.

Monumentele din oraș sînt îngrijite cu dragoste de pionieri și școlari.

Fig. 49. Casa de cultură din Suceava.

Fiecare stradă își are istoria ei, iar orașul are ce povesti celor care-i vizitează muzeele.

Vitrinele mari și luminoase, forfota din magazine, nenumăratele mijloace de transport, drumul spre uzină sau spre teatru, toate laolaltă alcătuiesc viața orașului. Neobosita inimă a acestui uriaș bate în ritm cu miile de inimi ale locuitorilor săi, cei care dau frumusețe și viață orașului.

Recapitulare

— Care sînt cele mai mici și cele mai mari așezări omenești.
— Găsiți asemănări și deosebiri între sat și oraș.
— Care este cel mai mare municipiu al țării?

Ghici, ce e?

Unul sau mai multe sate
Ca surorile-adunate,
Gospodărite-mpreună
Alcătuiesc o? (. . . . . .)

În frumoasa noastră țară
El e mîndră capitală.
Ești român și te mîndrești
Cu orașul (. . . . . .)

Completaţi şi veţi afla

A. Completînd rîndurile, pe verticală, veţi obţine pe rîndul colorat (pe orizontală) cum se numeşte locul unde ne-am născut

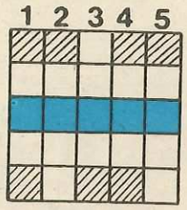

1. Cînd mergi prima dată la şcoală ai 6 .....
2. Cea mai dragă este ..... părintească
3. ..... şi mama sînt părinţii mei
4. Cea mai mică localitate se numeşte .....
5. Acest copac înalt creşte în lunci.

B. Completînd rîndurile pe orizontală veţi obţine pe diagonală denumirea instituţiei unde copiii învaţă carte.

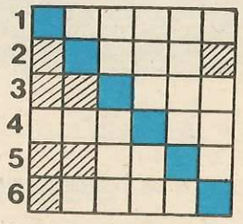

1. Dacă mergi la şcoală eşti .....
2. ..... părintească e leagănul copilăriei
3. Localitate cu mulţi locuitori şi blocuri
4. ..... se traversează cu atenţie
5. Se numeşte ..... ferată
6. În satele mici nu e stradă ci .....

C. Completînd rîndurile pe orizontală veţi obţine pe rîndul colorat (pe verticală) cum se numeşte un oraş mai mare.

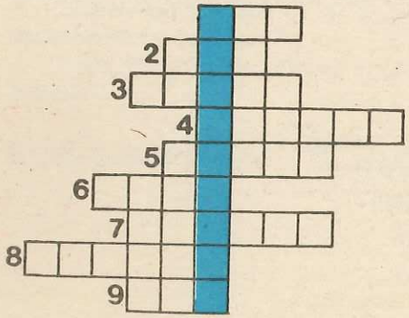

1. Orice rîu are un ..... drept şi unul stîng
2. Acest punct cardinal se numeşte .....
3. Loc în preajma apelor
4. Nefiind ploaie, terenul acesta a fost i .....
5. Cea mai mare apă stătătoare este
6. Aceste ape stătătoare mari se numesc .....
7. Această plantă iubitoare de apă este p .....
8. Cele mai mari ape curgătoare
9. O apă curgătoare mai mică decît fluviul

Dictare geografică

Înlocuiţi semnele convenţionale din textul de mai jos cu denumirile corespunzătoare:

Acesta este un ◉ .El este mai mare decît o ○ .La marginea oraşului nostru sînt multe ▨ Oraşul este străbătut de numeroase ═══ şi are multe ▙ importante.

Judeţul nostru (sau municipiul Bucureşti)*

— Cum se numeşte judeţul vostru?

— Priviţi harta cu judeţele ţării şi observaţi unde este aşezat judeţul vostru. Dar Municipiul Bucureşti?

— Care sînt judeţele vecine cu judeţul vostru?

Judeţul este teritoriul care cuprinde mai multe sate, comune şi oraşe ce se gospodăresc împreună. Fiecare judeţ are un nume (vezi figura 50).

Toate cele 40 de judeţe, împreună cu Municipiul Bucureşti, alcătuiesc patria noastră.

1. Cel mai important oraş din **judeţ** este reşedinţa judeţului. Aici se află instituţiile cele mai de seamă: *Consiliul Popular Judeţean* şi *Comitetul Judeţean al Partidului Comunist Român.* Consiliul Popular Judeţean se ocupă de buna gospodărire a întregului judeţ (dezvoltarea fabricilor, uzinelor, a agriculturii, construcţia de locuinţe, şcoli şi spitale, aprovizionarea locuitorilor).

2. **Municipiul Bucureşti** este organizat în 6 sectoare urbane (orăşeneşti) numerotate de la 1 la 6 şi un sector agricol, numit Sectorul agricol Ilfov, care cuprinde un teritoriu întins în jurul oraşului Bucureşti. Acest sector contribuie cu produse agricole la aprovizionarea celui mai mare oraş al ţării.

Municipiul Bucureşti este condus de *Consiliul Popular Municipal,* îndrumat permanent de *Comitetul Municipal al Partidului Comunist Român.*

Să reţinem noi semne convenţionale

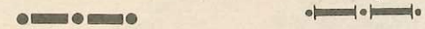

limita de judeţ

hotar de ţară

oraş reşedinţă de judeţ

* Începînd cu această lecţie, elevii din Bucureşti se vor referi la Municipiul Bucureşti, iar ceilalţi la judeţul lor. Textele date vor fi completate cu cunoştinţele dobîndite de elevi prin vizite, plimbări, excursii etc

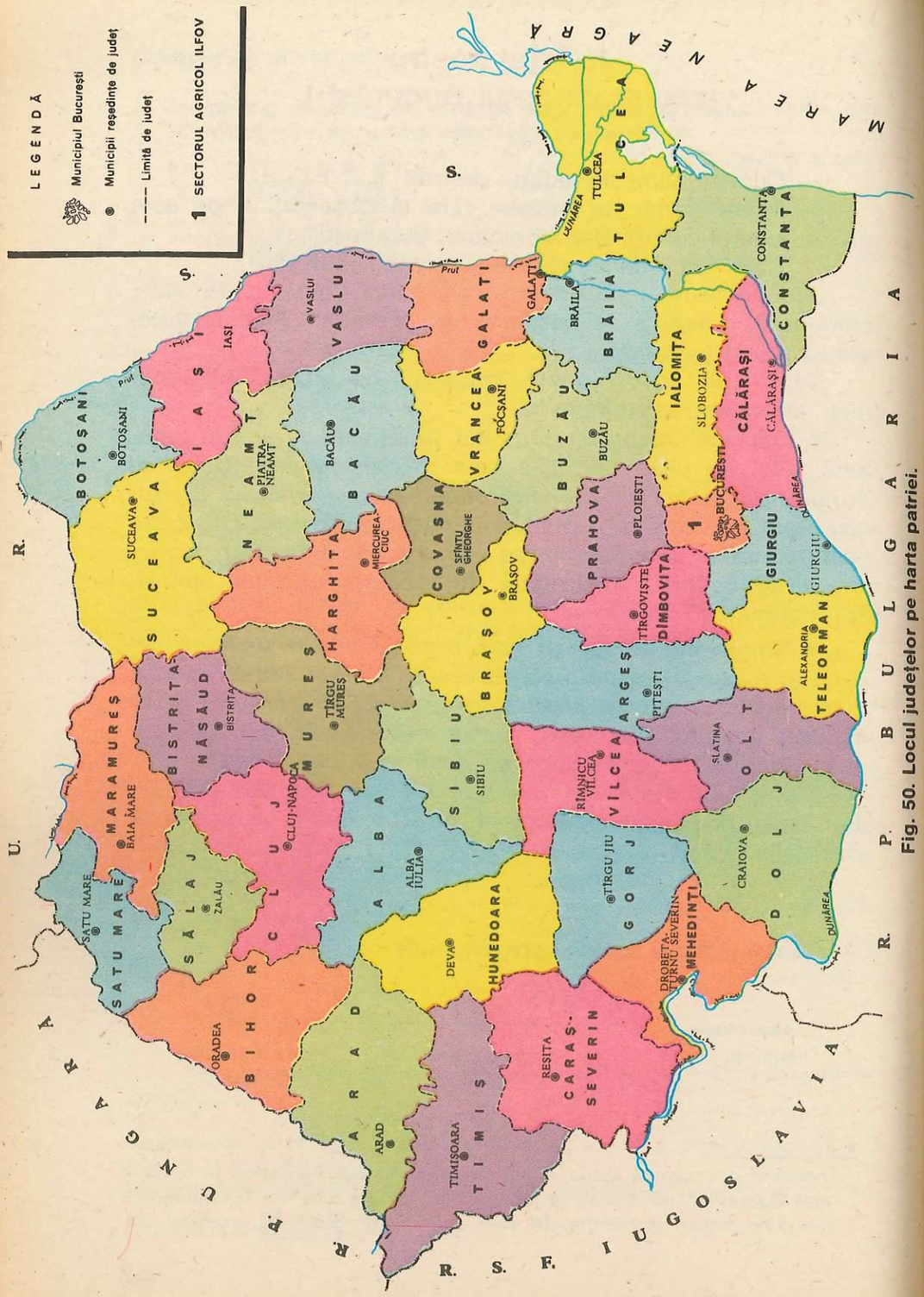

Fig. 50. Locul județelor pe harta patriei.

Completați pe caiete

Județul nostru (sau Municipiul București) este așezat în partea de .... a țării. Județele vecine cu noi sînt: ..... Județul nostru (sau Municipiul București) este așezat într-o zonă de (cîmpie, deal, munte) .....

Relieful

— Ce forme de relief cunoașteți?

— Cu ajutorul căror culori redăm diferitele forme de relief?

— Observați pe harta patriei în ce parte a țării se află județul vostru (sau Municipiul București)?

— Care este forma de relief care ocupă cea mai mare parte din suprafața județului vostru (sau a Municipiului București)?

— Ce alte forme de relief mai întîlniți?

După cum am văzut, în jurul comunei sau orașului vostru relieful nu este peste tot același. În unele locuri este mai neted (cîmpie, podiș) iar în altele, mai vălurit (coline, dealuri, munți).

Tot astfel se poate prezenta și relieful județului vostru.

Fig. 51. Poiana Brașov.

Fig. 52. Ceahlăul văzut din staţiunea Durău.

Completaţi în caiete

— Cunoaştem următoarele forme de relief: .....
— Dintre aceste forme de relief, în judeţul nostru (sau în Municipiul Bucureşti) întîlnim .....
— Forma de relief care ocupă cea mai mare parte este .....

Exerciţii

1. Arătaţi pe hartă, principalele forme de relief din judeţul vostru (sau din Municipiul Bucureşti) şi denumiţi-le.
2. Urmăriţi pe hartă, ce forme de relief se mai întîlnesc în judeţele învecinate.

Aplicaţii

— În plimbările şi excursiile pe care le faceţi prin zonele în care locuiţi, observaţi formele de relief întîlnite.
— Modelaţi la lada cu nisip sau din plastilină, diverse forme de relief.

Clima şi apele

1. În ce anotimp ne găsim? Cum este de obicei vremea în acest anotimp? Cum este vremea în celelalte anotimpuri?

Observînd cum este afară (senin, înnorat, cald, frig, ploaie, etc.) spunem că vremea este frumoasă, urîtă sau schimbătoare.

Pentru viaţa omului, a plantelor şi a animalelor o mare importanţă au: frigul, căldura (temperatura aerului), ploile şi ninsorile (precipitaţiile) şi vîntul.

De aceea, în fiecare zi, la radio şi televizor se comunică buletinul meteorologic, adică starea vremii în ziua respectivă. Ni se spune despre temperatură, vînt, precipitaţii în diferite părţi sau localităţi ale ţării noastre. Cînd ştim temperatura, vîntul, precipitaţiile dintr-o anumită zi, într-o localitate, spunem că ştim cum este **vremea.**

Dacă cunoaştem mersul vremii pe un timp mai îndelungat spunem că ştim cum este **clima.** Tot aşa, ştiind dacă este cald sau frig, cum bate vîntul şi cum cad precipitaţiile în perioade mai mari în zona noastră, spunem că ştim cum este clima judeţului nostru.

Fig. 53. Zi de vară pe ţărmul Mării Negre.

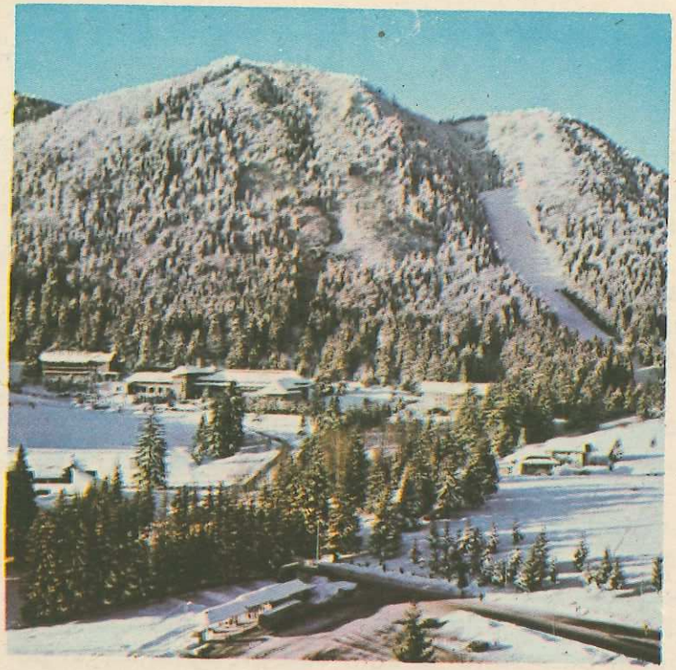

Fig. 54.
Peisaj de iarnă în Poiana Brașov.

Fig. 55. Dunărea la Porțile de Fier.

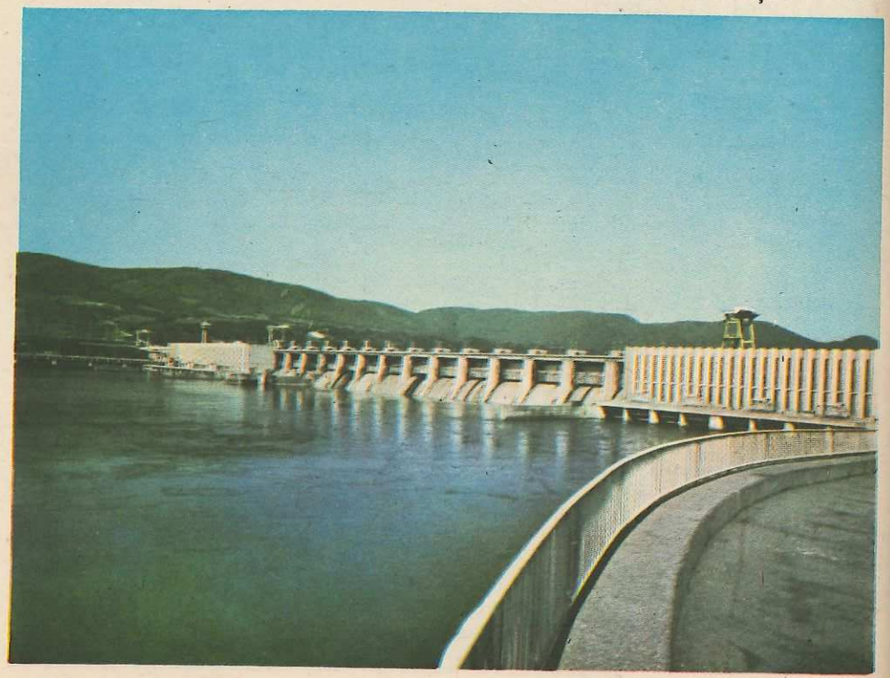

Fig. 56.
Lacul Sfînta Ana.

2. *Cîte feluri de ape cunoașteți?*

Priviți cu atenție harta județului vostru (sau a municipiului București) și stabiliți:

— Care sînt apele curgătoare?

— În ce direcție curge fiecare?

Unele ape curgătoare își au izvorul chiar în județul nostru, altele în alte județe. Pe unele rîuri au fost făcute lacuri de acumulare pentru hidrocentrale, pentru irigații sau pentru alimentarea cu apă a localităților.

Există asemenea lacuri și în județul vostru?

— Ce forme de relief sînt în jurul lor?

— Care sînt apele stătătoare mai mari din județ? Arătați-le pe hartă.

— Ce importanță au aceste ape?

Aplicații

— Faceți o excursie la cea mai apropiată apă curgătoare. Orientîndu-vă după punctele cardinale, precizați direcția în care curge; stabiliți malul drept și malul stîng.

— Ascultați la radio sau la televizor starea vremii și notați în caietul vostru cum au fost temperatura, vîntul și precipitațiile timp de o săptămînă în țară.

Vegetația naturală și animalele sălbatice

Alături de plantele pe care le cultivă omul, se mai întîlnesc și plante necultivate, care cresc singure. Acestea formează **vegetația naturală.**

În *lunci,* adică în apropierea apelor cresc: trestia, papura, salcia, răchita, plopul.

Pe *cîmpie* cresc multe ierburi. Aici întîlnim și animale mici. În apele rîurilor se află numeroși pești.

O mare bogăție a țării o constituie pădurile, pășunile și fînețele. În păduri întîlnim numeroase animale sălbatice: iepurele, lupul, vulpea, veverița, mistrețul, ursul, jderul, cerbul, căprioara ș.a.

Pădurile, pășunile, fînețele, și animalele sălbatice fac parte din bogățiile naturale ale solului.

Fig. 57. Pădurile — o bogăție însemnată a patriei noastre.

Fig. 58. Pășuni întinse în Munții Rodnei.

Întrebări

1. Ce plante necultivate întîlniți în zona în care locuiți?
2. Arătați pe harta județului vostru (sau a Municipiului București) răspîndirea pădurilor.
3. Ce foloase are omul de la plantele necultivate și de la animalele sălbatice?
4. Ce puteți face voi pentru ocrotirea naturii?

Rețineți

Pe orice hartă, într-un colț al ei, sînt semnele convenționale folosite, împreună cu explicația fiecăruia. Această listă de semne convenționale se numește **legenda hărții.** Dacă ați uitat un semn convențional învățat sau găsiți pe hartă alte semne convenționale noi, ca să știți ce înseamnă ele, priviți legenda hărții respective și găsiți explicația lor.

Să cunoaştem, noi semne convenţionale

păşuni

păduri

Dictare geografică

Înlocuiţi semnele convenţionale cu cuvintele corespunzătoare:

Călătorind cu autocarul din direcţia vest spre est, ═══ are, atît în partea de nord, cît şi în cea de sud, o întinsă. Apoi spre nord zărim un • , iar în sud un ◉ Trecem peste o ═══ şi ajungem la o care se întinde de o parte şi de alta a ═══

DIN LUMEA PĂSĂRILOR
(Lectură)

La mare sau la munte, pe şesuri sau pe dealuri, în împărăţia apelor şi în pacea pădurilor, pretutindeni ascultăm cîntecul păsărilor. Toamna, o parte din păsări pleacă spre ţinuturi mai calde, altele rămîn la noi să înfrunte frigul iernii.

„Toate formele, toate culorile împînzesc pădurile, dumbrăvile, de la munte la luncă. Unele păsări sînt albe ca zăpada (stîrcul alb), altele negre ca tăciunele (cormoranul), galbene ca şofranul (grangurul) şi altele cu împestriţătură de culori în pene (raţele sălbatice)“ [1].

Lumea păsărilor este interesantă şi plină de învăţăminte. Ele se luptă cu zborul lung, îşi caută hrana, îşi fac cuiburi, îşi cresc puii în împrejurări care nu sînt lipsite de primejdii.

Viaţa păsărilor înseamnă ordine. Înaripatele au mare grijă de penele lor: le curăţă, le piaptănă, le spală, le ung cu grăsime. Pentru a se curăţa, unele păsări zboară prin ploaie, prin roua dimineţii sau, ca să scape de paraziţi, fac „baie“ în praf ori în nisip.

„În luna mai, păsările nu se mai satură de cîntece. Ele cîntă ziua şi noaptea. După miezul nopţii cîntă privighetoarea, la 2 cîntă cintezoiul urmat de prepeliţă şi de ciocîrlie, la 3—4 încep graurii şi rîndunelele, iar la ora 5, piţigoiul şi vrabia anunţă că începe o nouă zi“ [2].

Cînd toamna abia începe, unele păsări sînt gata de plecare; altele au plecat de mult. La sfîrşitul lunii iunie, după ce şi-a depus ultimul ou într-un cuib străin, pleacă cucii. Ei nu sînt zburători prea buni şi au nevoie de multe popasuri.

După o lună, pleacă lăstunii, pupăza, cocostîrcii, raţele şi gîştele sălbatice. La începutul lunii septembrie, în înaltul cerului, trec în unghi cocorii cenuşii, urmaţi de rîndunele, graури şi pelicani din Delta Dunării. Aşa rămîn pădurile şi cîmpiile fără unii cîntăreţi.

[1] Ion Simionescu, Ţara noastră
[2] După Ion Bordeianu, Minunata lume a păsărilor.

Aducînd mari foloase omului (deoarece se hrănesc cu insecte dăunătoare culturilor), păsările trebuie să fie ocrotite. Omul poate fi cel mai bun prieten al lor. Păsările sînt recunoscătoare şi se leagă de locurile cu copii buni.

Alcătuirea şi conducerea judeţului (sau a Municipiului Bucureşti)

1. Arătaţi pe hartă satul, comuna sau oraşul în care locuiţi.
2. Ce alte localităţi mai cunoaşteţi? Arătaţi-le pe hartă.
3. Care este oraşul de reşedinţă al judeţului vostru?

Alcătuirea judeţului (sau a **Municipiului Bucureşti).** Judeţul este alcătuit din cîteva oraşe şi mai multe sate şi comune.

Oraşele sînt centre industriale şi culturale. Dintre acestea oraşul reşedinţă de judeţ are un număr mai mare de locuitori şi o importanţă deosebită. Aici îşi are reşedinţa conducerea judeţului. (Municipiul Bucureşti este format, aşa cum am învăţat, din 6 sectoare urbane şi Sectorul agricol Ilfov). În toate oraşele s-au construit şi se construiesc întreprinderi, magazine, şcoli, case de cultură şi numeroase blocuri de locuinţe. Străzile sînt largi şi există multe mijloace de transport.

Satele cunosc o viaţă nouă. S-au construit numeroase case spaţioase, cămine culturale, biblioteci, magazine etc.

Datorită cooperativelor agricole de producţie, întreprinderilor agricole de stat şi unor întreprinderi industriale, unele comune au devenit puternice centre agro-industriale.

Conducerea judeţului (sau a Municipiului Bucureşti). De gospodărirea lor se ocupă Consiliul Popular Judeţean (sau Consiliul Popular Municipal).

Consiliul popular se îngrijeşte de dezvoltarea întregului judeţ (sau a municipiului). Sediul consiliului popular al judeţului se află în oraşul reşedinţă de judeţ.

Consiliul Popular Judeţean (sau al Municipiului Bucureşti) este îndrumat şi condus în munca sa de Comitetul Judeţean (sau Municipal) al Partidului Comunist Român.

Oamenii muncii lucrează cu dragoste pentru dezvoltarea, pentru înfrumuseţarea judeţului nostru şi a patriei noastre socialiste.

Aplicații

— Folosindu-vă de harta județului vostru arătați orașul reședință de județ, celelalte orașe și localitatea în care este școala voastră.

— Care sînt cele mai deosebite construcții din județul vostru (sau din Municipiul București).

Locuitorii și ocupațiile lor

Totalitatea locuitorilor satelor, comunelor și orașelor unui județ alcătuiesc *populația județului.*

Populația Municipiului București este alcătuită din toți locuitorii celor 6 sectoare și ai Sectorului agricol Ilfov.

Populația județului (sau a municipiului) nostru este alcătuită din: *muncitori, țărani cooperatori, intelectuali* și alții. Muncitorii lucrează în fabrici, uzine, în Întreprinderi Agricole de Stat (Î.A.S.), în Stațiuni pentru Mecanizarea Agriculturii (S.M.A.), în transporturi, șantiere de construcții, în comerț ș.a. Țăranii cooperatori se ocupă de cultivarea plantelor și creșterea animalelor lucrînd în cooperative agricole de producție. O parte din locuitori sînt învățători, profesori, medici, ingineri, adică intelectuali.

În anii construcției socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român, viața locuitorilor județului (sau a municipiului) nostru, ca și a tuturor locuitorilor patriei, s-a schimbat mult.

În orașe și comune s-au construit cămine culturale, case de cultură, biblioteci, muzee, teatre, cinematografe, stadioane, ștranduri în care oamenii își petrec timpul liber, case noi și spațioase. Locuitorii și-au înfrumusețat locuințele și și-au îmbogățit bibliotecile cu cărți noi.

Toți oamenii muncesc înfrățiți și în bună înțelegere pentru înflorirea patriei noastre dragi, *Republica Socialistă România.*

Completați în caiete

Județul nostru (sau Municipiul București) are un număr de ..... locuitori. După ocupație, locuitorii județului nostru (sau ai Municipiului București) sînt: .....

Industria județului nostru (sau a Municipiului București)

Omul folosește feluritele bogății pentru binele său. Sînt bogății care se găsesc la suprafața pămîntului și se numesc, cum am văzut, *bogății ale solului* (de exemplu pădurile), altele care se găsesc în pămînt (minereuri, cărbune, petrol, sare) și poartă numele de *bogății ale subsolului* (vezi harta județului).

Bogățiile solului și ale subsolului sînt transformate, cu ajutorul mașinilor din fabrici și uzine, în diferite produse folositoare omului. Cu această prelucrare se ocupă *industria.* Astfel, din lemn se face mobilă, din cereale se obțin alimente, din fier se fabrică mașini etc.

În perioada anilor de cînd la conducerea partidului și statului nostru se află tovarășul *Nicolae Ceaușescu,* secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, industria din județul nostru ca și din întreaga noastră țară s-a dezvoltat foarte mult. Au apărut noi întreprinderi, altele au fost modernizate. Cu ajutorul mașinilor perfecționate se obțin produse de bună calitate, care

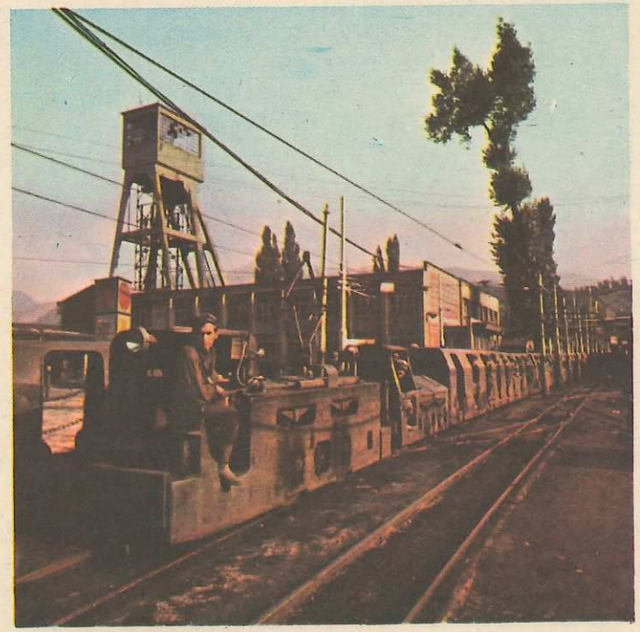

Fig. 59. Aspect din Întreprinderea minieră Petroșani.

Fig. 60.
Aspect de la Întreprinderea „Electronica" din Bucureşti.

contribuie la îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale oamenilor muncii, la înflorirea judeţului nostru şi a patriei noastre socialiste.

— Care sînt principalele bogăţii ale solului şi subsolului în zona în care locuiţi?

— Care sînt principalele întreprinderi industriale?

— Ce produc ele?

Fig. 61.
Aspect de la Întreprinderea de Autoturisme „Dacia" din Piteşti.

Fig. 62.
Combinatul chimic din Turnu Măgurele.

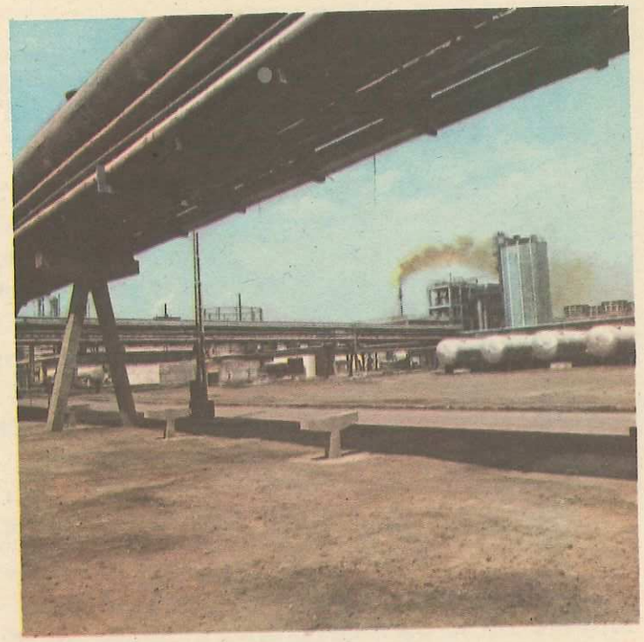

— Care sînt principalele materiale folosite de aceste fabrici şi uzine?

— Cum puteţi contribui şi voi la economisirea unor materiale care sînt prelucrate în industrie?

Ce semne convenţionale din cele de mai jos găsiţi pe legenda hărţii judeţului (sau municipiului) vostru? Aceleaşi semne sînt şi pe hartă în locurile unde există bogăţiile respective.

carieră de piatră

sondă

fabrică

Dictare geografică

Înlocuiţi semnele convenţionale din text cu cuvintele corespunzătoare:

Am vizitat o . Ne-am întors la şcoală pe a cărei direcţie era de la nord la sud. În partea din vest am văzut mai multe iar în partea de est era o .

Agricultura

Agricultura are două ramuri principale: cultura plantelor și creșterea animalelor.

1. **Cultura plantelor.** Prin cultura plantelor se asigură produsele necesare pentru hrana populației și a animalelor și o bună parte din materialele necesare în industrie.

Cultura plantelor a cunoscut o mare dezvoltare în anii socialismului. Folosind îngrășăminte chimice, semințe de bună calitate, mașini agricole și irigațiile, harnicii oameni ai muncii din întreprinderile agricole de stat și cooperativele agricole de producție obțin an de an recolte tot mai bogate.

Plantele cultivate în țara noastră sînt: grîul, porumbul, orzul, secara, ovăzul, floarea soarelui, sfecla de zahăr, cartoful, cînepa ș.a. Se măresc suprafețele cu legume și zarzavaturi, livezi și viță-de-vie.

2. **Creșterea animalelor.** Cele mai multe animale cresc în fermele zootehnice ale întreprinderilor agricole de stat și ale cooperativelor agricole de producție. Dar și în gospodăriile individuale, oamenii cresc diferite animale domestice: porci, vaci, oi, iepuri ș.a.

Fig. 63.
Cultură de floarea soarelui în județul Olt.

Fig. 64.
Vaci de rasă la o fermă din Sectorul agricol Ilfov.

O dezvoltare din ce în ce mai mare cunoaște albinăritul și creșterea viermilor de mătase.

— Care sînt principalele ramuri ale agriculturii?

— Ce plante se cultivă în zona în care locuiți?

— Ce animale cresc oamenii în ferme și în gospodăriile individuale?

— Ce foloase au oamenii de pe urma cultivării plantelor și a creșterii animalelor.

Aplicații

— Observați în legenda hărții de la sfîrșitul manualului următoarele semne convenționale:

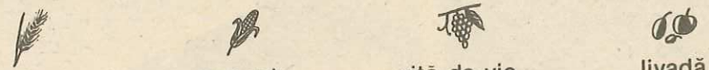

grîu porumb viță-de-vie livadă

— Uitați-vă pe hartă și vedeți în ce locuri sînt aceste semne convenționale.

Completați în caiete

— Principalele ramuri ale agriculturii sînt: .....

— Cele mai importante culturi din județul nostru (sau din Sectorul agricol Ilfov) sînt: .....

Animalele care cresc în fermele zootehnice sînt: .....

De la aceste animale folosim: .....

Și elevii pot crește: .....

Căile de comunicaţie şi mijloacele de transport din judeţul nostru (sau din Municipiul Bucureşti)

Oamenii se deplasează mereu dintr-un loc în altul; de asemenea bunurile agricole de la sat trebuie să ajungă la oraş, iar produsele industriale de la oraş trebuie să ajungă la sat.

Transportul călătorilor şi al mărfurilor se face pe drumuri, şosele, căi ferate, pe ape şi pe calea aerului. Toate acestea sînt *căi de comunicaţie*. Satele sînt legate între ele prin drumuri. O parte din comune şi oraşe sînt legate prin şosele şi căi ferate. Pentru transportul călătorilor şi al mărfurilor se folosesc: trenul, avionul, vaporul, autobuzul, troleibuzul, tramvaiul, metroul, camionul, automobilul etc. Acestea sînt *mijloace de transport*.

— Ce căi de comunicaţie există în zona în care locuiţi?
— Denumiţi-le pe cele mai importante!
— Ce mijloace de transport se folosesc?
— Ce importanţă au căile de comunicaţie pentru transport şi turism?

Fig. 65.
În staţia Izvor a metroului din Bucureşti.

Fig. 66.
Locomotivă fabricată la Întreprinderea „Electroputere" Craiova.

Fig. 67.
Autovehicul fabricat la Întreprinderea Autobuzul din Bucureşti.

Fig. 68.
Cu vaporul pe Canalul Dunăre-Marea Neagră.

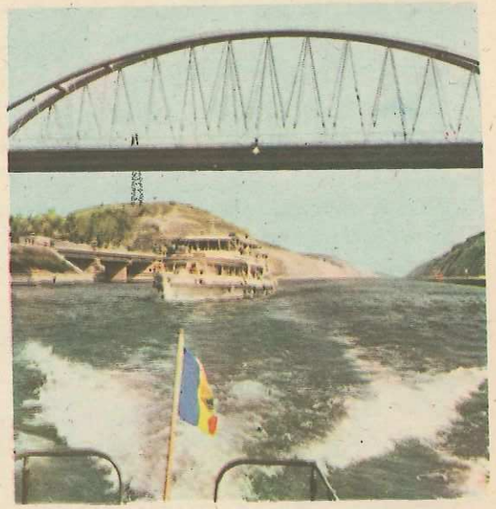

— Cum trebuie să se comporte şcolarii în mijloacele de transport?

Aplicaţie

Înlocuiţi semnele convenţionale şi completaţi spaţiile libere cu cuvintele respective: ..... şi .....
se numesc .....
Acestea asigură ..... dintr-o localitate în alta.
..... sînt mijloace de transport

Recapitulare

— Explicați ce legături sînt între formele de relief, bogățiile solului și ale subsolului și ocupațiile locuitorilor.

— Din ce cauză la cîmpie trăiesc animale sălbatice mici, iar în pădurile de munte animale mai mari?

— Explicați legătura care există între vegetația naturală și animalele sălbatice.

— De ce sînt necesare întreprinderi industriale în fiecare județ?

— Ce legătură există între dezvoltarea întreprinderilor și construcția de noi locuințe?

— Ce legătură găsiți între dezvoltarea industriei și mijloacele de transport?

— De ce a fost nevoie să crească numărul școlilor în fiecare județ?

Ghici, ce e?

Are sate numeroase
Și comune mari, frumoase,
Și orașe-nfloritoare,
Însă țara e mai mare.
(Este .....)

În centru e-o cunună cafenie,
Pe margini alta galben-aurie
Și apoi verdele se scaldă-n soare;
Al cui e chipu-acesta oare?
(Este chipul ..... noastre)

1. Completînd rîndurile pe orizontală, veți obține pe rîndul colorat (pe verticală) ce rol îndeplinește unul dintre orașele județului.

1) Este o parte din oraș .....
2) Unul sau mai multe ..... formează o comună
3) În București sînt 6, plus cel agricol
4) Localități mai mari decît comunele
5) Este format din sate, orașe
6) Cele mai mari orașe
7) Este formată din unul sau mai multe sate
8) Pe ea circulă mașini de tot felul
9) Cea mai dragă este ..... părintească

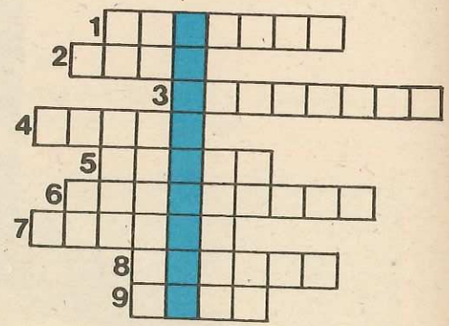

2. Completînd rîndurile pe orizontală, veți obține pe rîndul colorat (pe verticală) denumirea unor construcții.

1) Cel mai mare oraș al țării
2) Străzi largi cu pomi
3) S-au înălțat pentru cinstirea eroilor
4) În orașe sînt aceste grădini mai mari
5) În ele se fac mașini
6) Parcuri mai mici
7) Consiliul Popular este cea mai importantă ..... din oraș

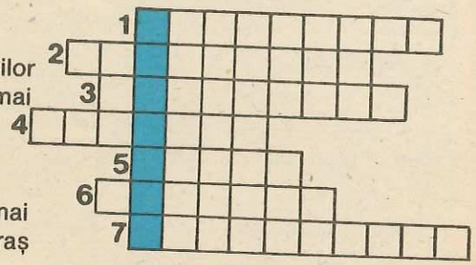

Municipiul București
Capitala Republicii Socialiste România

Orașul București este cel mai mare municipiu al țării noastre și capitala patriei noastre — Republica Socialistă România.

1. *Așezarea:* Municipiul București este așezat în partea de sud a țării, în Cîmpia Română.

2. În zilele noastre orașul București și-a schimbat înfățișarea, devenind un oraș modern. În locul vechilor mahalale s-au construit cartiere întregi cu blocuri noi, cu magazine, cinematografe, școli, policlinici, spitale, parcuri. Astfel, cartierele *Berceni, Drumul Taberei, Titan, Floreasca, Colentina, Militari, Giulești, Pajura, Pantelimon* ș.a. sînt ele însele cît niște orășele moderne, care se întrec în frumusețe.

Întreprinderile, bulevardele largi cu clădiri mari și frumoase, mulțimea mijloacelor de transport, forfota oamenilor, arată viața care pulsează zi și noapte în cel mai mare oraș al țării.

Fig. 69. Sala Palatului Republicii Socialiste România.

Fig. 70. Clădirea principală a Universității din București.

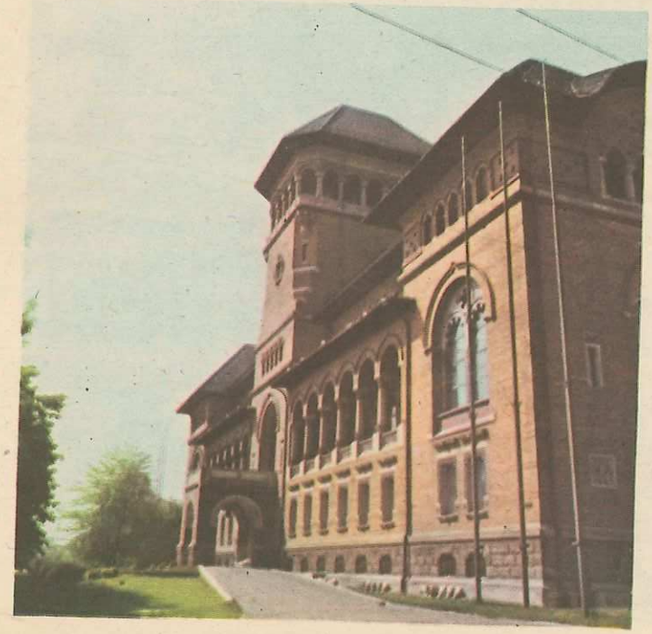

Fig. 71. Muzeul de Istorie a Partidului Comunist, a Mișcării Revoluționare și Democratice din România.

3. Municipiul București este capitala patriei noastre. Aici se află sediul *Comitetului Central al Partidului Comunist Român,* sediul *Marii Adunări Naționale,* al *Consiliului de Stat,* precum și al tuturor ministerelor care conduc treburile țării. Tot aici se găsesc cele mai importante instituții de învățămînt și cultură: Universitatea, Opera Română, Radioteleviziunea, cel mai mare combinat poligrafic („Casa Scînteii"), Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România.

Orașul București este considerat inima țării.

Aplicație

— Căutați pe legenda hărții Republicii Socialiste România semnul convențional cu care este însemnată capitala țării. Observați apoi atent harta și revedeți unde e așezat Municipiul București, capitala țării noastre.

— Colecționați ilustrate cu aspecte din București. Alcătuiți un album al clasei.

Întrebări

1. De ce este considerat Municipiul București inima țării?
2. Care sînt instituțiile mai importante care își au sediul în Municipiul București?

PLIMBARE PRIN BUCUREȘTI

(Lectură)

„Nu e numaidecît obligatoriu să te duci prea departe, dacă te plimbi, și să fugi de orașul tău, pe care de cele mai multe ori nici nu l-ai văzut...

Datoria fiecăruia este să-și învețe punctul pe care stă, orașul în care trăiește, țara, continentul mai tîrziu.

(Tudor Arghezi, *„Cu bastonul prin București")*

O plimbare prin orașul parcurilor și al grădinilor poate începe din orice punct al marelui oraș. Dar pentru a nu supăra nici unul din noile cartiere, vom porni la drum din vechiul centru al orașului, de acolo de unde privim cu respect zidurile cenușii ale bătrînei Universități. Alături, admirăm arhitectura noii clădiri a Teatrului Național și linia zveltă a Hotelului „Intercontinental". De aici drumurile duc spre oricare din noile cartiere.

Putem face o scurtă plimbare de-a lungul Dîmboviței, rîul ce străbate orașul pe 24 km, sau dacă vreți, putem lua metroul a cărui primă linie a fost dată în folosință în anul 1979.

Este ora schimbului și unii oameni ai muncii se îndreaptă spre marile întreprinderi: 23 August, Întreprinderea de Mașini Grele București, Republica, Grivița Roșie, Danubiana, Întreprinderea de Confecții și Tricotaje și multe altele, a căror faimă este recunoscută în țară și peste hotare.

Orașul are străzi și piețe largi ale căror nume amintesc fapte și evenimente din istoria țării: Piața Palatului R.S.R., Piața Victoriei, Piața Aviatorilor, Piața Unirii etc.

Vreți să cunoașteți viața sportivă a orașului? Ea se desfășoară pe marile stadioane (23 August, Dinamo ș.a.), la *Palatul Sporturilor și Culturii* din Parcul Tineretului. Tot aici se află frumoasa clădire a *Casei Centrale a Pionierilor și Șoimilor Patriei.*

Evenimentele istorice mai importante din viața poporului român sînt păstrate cu grijă în marile muzee: *Muzeul de Istorie al R.S. România, Muzeul de Istorie a Municipiului București* ș.a.

Monumentele orașului București amintesc de lupta neînfricată a înaintașilor. *Monumentul Eroilor luptei pentru libertatea poporului și a patriei, pentru socialism,* din Parcul Libertății, este vizitat de numeroși elevi și oameni ai muncii din toată țara.

Fig. 72.
Palatul Sporturilor și Culturii din Parcul Tineretului.

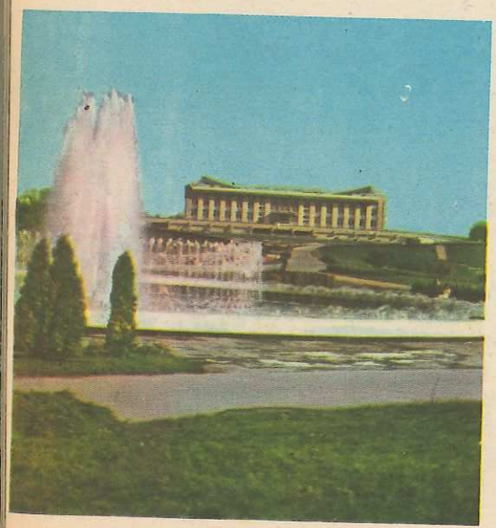

Fig. 73.
Aspect de la Complexul studențesc Grozăvești.

Fig. 74.
Cu vaporașul pe Lacul Herăstrău.

În fiecare zi parcurile și grădinile orașului își primesc vizitatorii. Salba de lacuri din nord: Mogoșoaia, Băneasa, Herăstrău, Floreasca, atrage prin frumusețe.

Dar Grădina zoologică din pădurea Băneasa ați vizitat-o? Aici putem vedea diferite animale din țară și din străinătate.

Uriașele porți ale orașului sînt deschise zi și noapte celor care vor să-l viziteze. Gara de Nord (cea mai mare gară) este mereu animată. Tot în nordul orașului se află Aeroportul Băneasa unde aterizează și decolează zilnic, către toate orașele țării, zeci de avioane cu călători și mărfuri. Mai la nord de Băneasa se află Aeroportul București-Otopeni de unde își iau zborul avioane către toate colțurile lumii.

Orașul București cunoaște mari înnoiri prin grija Partidului Comunist Român și prin străduința și munca harnicilor săi locuitori.

Știați că...

În anul 1859 orașul București a devenit capitala Principatelor Unite (Moldova și Țara Românească), iar în anul 1862 a devenit capitala statului român?

În urmă cu 300 ani orașul București cuprindea doar 1500 de case și circa 20 000 locuitori?

Iluminatul în centrul orașului a început din anul 1856 cu petrol lampant?

În anul 1871 s-au introdus tramvaiele cu cai?

În anul 1896 s-a dat în folosință prima linie de tramvai electrică?

Prima gară feroviară a orașului București a fost cea de la Filaret, construită în anul 1869, odată cu darea în exploatare a liniei de cale ferată București-Giurgiu?

Patria noastră, Republica Socialistă România

Cînd spunem patrie, vedem adunate ca într-un uriaș buchet, toate localitățile țării, apele și pădurile ei, munții, dealurile și cîmpiile. Dar mai presus de bunurile și frumusețile pămîntului, sînt locuitorii ei, cu limba și obiceiurile lor, cu lupta și munca lor pentru înflorirea patriei socialiste.

Relieful țării noastre îmbină armonios toate formele: întinsa cîmpie de aur, dealurile împodobite cu livezi, vii și păduri foșnitoare și lanțul Munților Carpați care înconjoară Podișul Transilvaniei.

Acest pămînt moștenit de la strămoșii strămoșilor noștri ascunde în adîncul lui cărbune, fier, aur, petrol, sare și alte bogății, pe care mîini harnice le scot la lumină.

Spre est, pămîntul țării noastre este udat de valurile înspumate ale Mării Negre, cea care primește apele fluviului Dunărea, după lunga-i călătorie prin multe țări și de-a lungul Cîmpiei Române.

Fig. 75. Prin Cheile Bicazului.

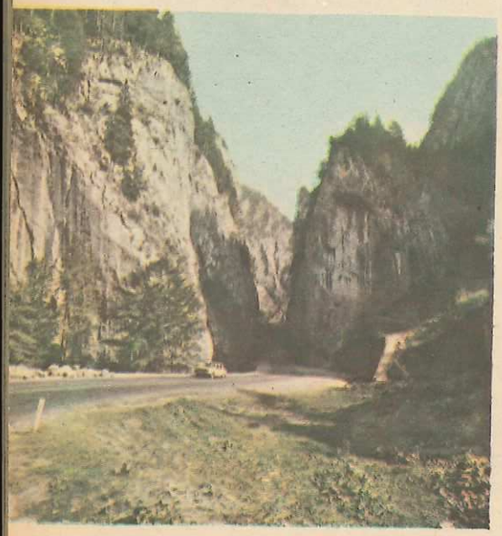

Fig. 76. Piața Unirii din Timișoara.

Pe țărmul Mării Negre se întinde o salbă de minunate stațiuni balneare în care își petrec vacanțele și concediile, în timpul verii mii de copii și oameni ai muncii, bucurîndu-se de binefacerile apei, aerului și soarelui.

În oricare altă parte a țării te-ai îndrepta: în satele Deltei, cu miros de stuf și de pește, în localitățile blîndei Moldove, în unduirea Apusenilor sau în cetățile industriei, pretutindeni răsună cîntecul muncii înfrățite. Poporul nostru este încrezător în viitor, deoarece este condus de Partidul Comunist Român, în fruntea căruia se află tovarășul *Nicolae Ceaușescu*, cel mai iubit și stimat fiu al patriei, luptător neobosit pentru înflorirea țării. Sub îndrumarea sa, în toate județele țării, în toate localitățile s-a construit mai mult decît oricînd: locuințe, școli, grădinițe, uzine și fabrici, căi de comunicații și altele. De aceea această perioadă este numită de noi toți, cu mîndrie, *„Epoca Nicolae Ceaușescu"*.

Fig. 77. Muzeul de Istorie din Alba Iulia.

Fig. 78. Noul teatru din Tîrgu Mureș.

Cuprins

Partea întîi

Orizontul. Linia orizontului 5
Punctele cardinale 8
Fixarea punctelor cardinale pe caiet și pe tablă 11
Mijloace de orientare 12
Întîmplarea din pădure (Lectură) 15
Planul clasei 16
Planul școlii 18
Planul școlii și al vecinătăților ei 20
Harta 22
Înfățișarea suprafeței Pămîntului 24
Ape curgătoare 29
Ape stătătoare 32

Partea a doua

Locul natal 38
Satul 39
Satul (Lectură) 42
Comuna 43
Cartierul 46
Sectorul 47
Orașul 48
Orașul (Lectură) 50
Județul nostru (sau Municipiul București) 53
Relieful 55
Clima și apele 57
Vegetația naturală și animalele sălbatice 60
Din lumea păsărilor (Lectură) 62
Alcătuirea și conducerea județului (sau a Municipiului București) 63
Locuitorii și ocupațiile lor 64
Industria județului nostru (sau a Municipiului București) 65
Agricultura 68
Căile de comunicație și mijloacele de transport din județul nostru (sau din Municipiul București) 70
Municipiul București — Capitala Republicii Socialiste România 73
Plimbare prin București (Lectură) 75
Patria noastră, Republica Socialistă România 78